

Стенографски дневник

НА

5. заседание

Понеделник, 21 август 1944 г.

Открито в 15 ч. 35 м.

Председателствувал подпредседателят д-р Петър Кьосеиванов.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Съобщения:		5. За разрешаване на Българо-немското акционерно дружество «Книжна търговия» да внесе 15.435 кг. печатарска хартия без водни линии, като се освободи от заплащане на вносно мито и всякакви други такси, включително и герб. (Приемане)	87
Отпуски	85	6. За одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 4 май 1944 г., протокол № 98, относно приемането на служба по ведомството на Светия Синод чужди поданици. (Приемане)	87
Дневен ред:		7. За одобрение наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г. (Приемане)	87
Проекторешения:		Законопроект за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 бюджетна година в размер на 13.484.683.000 лв. (Първо четене — продължение на разискванията)	87
1. За одобрение 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, относно кредитирането на тютюневите фабрики с бандерол за тютюневите изделия. (Приемане)	85	Говорили: Христо Статев	87
2. За одобрение 14. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131, относно евакуирането на тютюните от тютюнофабрикантите без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси. (Приемане)	86	Петър Марков	92
3. За одобрение 15. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 25 юли 1944 г., протокол № 149, относно изменението и допълнението на 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134. (Приемане)	86	Ангел Държански	97
4. За одобрение 6. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно разрешаване безмитен внос на 3.000 тона картон и 500 тона хартия за нуждите на тютюневите фабрики в страната. (Приемане)	86	Д-р Иван Йотов	99
		Дневен ред за следващото заседание	102

Председателствуваш д-р Петър Кьосеиванов: (Звъни) Г-да народни представители! Има нужният брой народни представители.

Обявявам заседанието за открито.

(Отсъствуват: Александър Загорев, Александър Радолев, Иван Гърков, Илия Димитров Славков, Косю Анев, Марко Сакарски, д-р Никола Дуков, Никола Логофетов, Руси Иванов Маринов, Цветко Петков)

Преди да преминем към дневния ред, има да ви направя следните съобщения.

Председателството е разрешило отпуск на следните народни представители:

Руси Ив. Маринов — 4 дни, Цветко Петков — 1 ден и Делян Деянов — 1 ден.

Пристъпваме към точка първа от дневния ред:

Одобряване на проекторешението за одобрение 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, относно кредитирането на тютюневите фабрики с бандерол за тютюневи изделия.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да прочете проекторешението.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

РЕШЕНИЕ

за одобрение 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, относно кредитирането на тютюневите фабрики с бандерол за тютюневите изделия

Одобрява се 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, което гласи:

«Разрешава се на Българската народна банка да отпусна на тютюнофабрикантите на кредит бандерол за тютюневи изделия срещу удостоверение, издадено от Дирекцията на държавните привилегии и акцизите за гарантиране стойността му.

Взетият от тютюнофабрикантите бандерол на кредит от Българската народна банка се изплаща напълно на всяко 1-во и 15-то число на всеки месец.

Дължимата от тютюнофабрикантите сума за бандерол се гарантира по един от следните начини:

а) с залог при Българската народна банка или Българската земеделска и кооперативна банка на ценни книжа от Българските държавни или гарантирани от държавата заеми, с отбив 30% от пазарната им стойност;

б) с възбрана върху недвижими и движими имоти (машини, инвентар и пр.). Кредитът не може да превишава 70% от оценката на тези имоти.

Оценката на движимите и недвижими имоти се извършва от комисия, пазначена от министъра на финансите, състояща се от компетентни за случая лица.»

МОТИВИ

към проекторешението относно изменението и допълнението на 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134

Г-да народни представители! С 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, се разреши на Българската народна банка да отпусна на тютюнофабрикантите на кредит бандерол за тютюневи изделия. Във връзка с това, за по-голяма нагледност и за по-лесен контрол, намирам, че ще трябва да се определят точно сроковете, в които тютюнофабрикантите са длъжни да издължават дадения им от Българската народна банка бандерол на кредит, както и да се задължи Българската народна банка да открие на тютюнофабрикантите кредитни сметки за отпуснатия им бандерол.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, относно кредитирането на тютюневите фабрики с бандерол за тютюневи изделия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка втора от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение 14. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131, относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 14. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131, относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси

Одобрява се 14. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131, което гласи:

«Дава се право на Дирекцията на държавните привилегии и акцизите да разрешава на тютюноотърговските фирми и тютюневите кооперации да евакуират всички си суров на листа тютюн, манипулиран или не, или част от него, в друго населено място, или да складираят същия в повече складове в едно и също населено място, без за това да се снабдяват с нов патент за правотъргуване със суров на листа тютюн в новото населено място и без да заплащат нови складови такси.»

(МОТИВИ

към проекторешението относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси

Г-да народни представители! Поради това, че в някои градове в страната, като София, Пловдив, Скопие и други, има удобни помещения за тютюноотърговски складове и добре подготвени работници, тютюневата търговия е съсредоточена в тия градове.

Желателно е всичките тютюни, манипулирани или не, или част от тях, които се намират в посочените градове, да бъдат евакуирани в други по-малко населени места или да бъдат разпределени в повече складове в едно и също населено място, за да се намали евентуалният риск от въздушни нападения, без за това тютюноотърговците и тютюневите кооперации да се снабдяват с нови патенти за правотъргуване със суров на листа тютюн за тези места и без да заплащат нови складови такси.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 14. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131, относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка трета от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение 15. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 25 юли 1944 г., протокол № 149, относно изменението и допълнението на 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 15. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 25 юли 1944 г., протокол № 149, относно изменението и допълнението на 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134

Одобрява се 15. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 25 юли 1944 г., протокол № 149, което гласи:

«Изменява се и допълня 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, така:

Взетият от тютюнофабрикантите бандерол за тютюневи изделия на кредит от Българската народна банка се изплаща напълно най-късно в 15-дневен срок от датата на употреблението му.

Възлага се на Българската народна банка да открие кредитни сметки на тютюнофабрикантите за отпуснатия им бандерол.»

(МОТИВИ

към проекторешението относно кредитирането на тютюневите фабрики с бандерол за тютюневи изделия

Г-да народни представители! Съгласно одобрената с 3. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 март 1944 г., протокол № 72, бандеролна тарифа на тютюневите изделия, бандеролното право на същите се увеличи с около 90%. Това увеличение затрудни твърде много тютюнофабрикантите, тъй като за редовното им снабдяване с бандерол от Българската народна банка те ще трябва да разполагат с двойно повече парични средства. От друга страна, поради извънредно много увеличената консумация на тютюневите изделия, на фабриките се раздадох и сурови на листа тютюни в количества с 30% в повече, отколкото през миналата година, което обстоятелство също така ангажира голяма част от паричните им средства.

За да могат тютюневите фабрики редовно да се снабдяват с бандерол от Българската народна банка и по такъв начин да могат да пласират производството си своевременно, намирам, че те трябва да бъдат улеснени парично, като им се разреши да купуват бандерола от Българската народна банка на кредит, като стойността му се изплаща напълно от тютюневите фабрики на всяко 1-во и 15-то число на всеки месец.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 15. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 25 юли 1944 г., протокол № 149, относно изменението и допълнението на 18. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка четвърта от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение 6. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно разрешаване безмитен внос на 3.000 тона картон и 500 тона хартия за нуждите на тютюневите фабрики в страната.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 6. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно разрешаване безмитен внос на 3.000 тона картон и 500 тона хартия за нуждите на тютюневите фабрики в страната

Одобрява се 6. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, което гласи:

«Разрешава се на клоновия съюз на тютюнофабрикантите в България да внесе от странство за нуждите на тютюневите фабрики 3.000 тона картон и 500 тона хартия, който внос да се освободи от вносни мита, такси, берни, герб и пр.»

(МОТИВИ

към проекторешението относно разрешаване безмитен внос на 3.000 тона картон и 500 тона хартия за нуждите на тютюневите фабрики в страната

Г-да народни представители! Производството на тютюневите изделия в страната представлява голям интерес за държавното съкровище, тъй като от бандеролно право, мурурие, общински налог и пр. на тютюневите изделия се очаква да постъпят над 5.000.000.000 лв.

Това производство е тясно свързано с производството на картон, който служи за амбалаж на тютюневите изделия.

Напоследък, поради недостатъчно количество на целулоза, производството на картон е затруднено, поради което се наложи да се направят значителни икономии в производството и употребата на същия, като се нареди производството само на няколко типа такъв.

Тютюневите фабрики не могат да се приспособят бързо към едно производство с изменен амбалаж, понеже амбалирането в тях се извършва автоматично и се налага сменяването на опакватните машини.

Сменяването на машините обаче в настоящия момент е доста трудно, а картонът за амбалаж трябва да бъде гарантиран, за да не се създаде смущение в производството на тютюневите изделия.

Клоновият съюз на тютюнофабрикантите в България съобщава, че има възможност да се внесе в страната от странство картон, с който да се обезпечи поне за няколко месеца запас от такъв и който заедно с произвеждания в страната ще осигури редовното производство на тютюневите изделия.

Внасяният от странство картон подлежи на облагане с вносни мита, които го правят значително по-скъп от местния, поради което същият съюз моли да се допусне безмитно внасяне на 3.000 тона картон и 500 тона хартия за нуждите на тютюневите фабрики.

Като имам пред вид важноста от осигуряване на фабриките с картон и хартия, намирам, че искането следва да се удовлетвори, още повече, че при определяне на продажната цена на тютюневите изделия се прави строга калкулация както на тютюна, така и на амбалажните материали.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председателстващ д-р Петър Кьосеванов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 6. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно разрешаване безмитен внос на 3.000 тона картон и 500 тона хартия за нуждите на тютюневите фабрики в страната, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка пета от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за разрешаване на а. д. «Книжна търговия» да внесе 15.435 кг. печатарска хартия.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за разрешаване на Българо-немското акционерно дружество «Книжна търговия» да внесе 15.435 кг. печатарска хартия без водни линии, като се освободи от заплащане на вносно мито и всякакви други такси, включително и герб

Одобрява се да се разреши на Българо-немското акционерно дружество «Книжна търговия» да внесе 15.435 кг. хартия печатарска без водни линии, която да се освободи от заплащане на вносно мито и всякакви други такси, включително и герб.

Безмитният внос на хартията се дава като компенсация на обмненото също количество такива на общо основание с вносна декларация № 1044/2168, от 15 юни 1943 г., на Сомовитската митница и предадена за нуждите на Държавната печатница, ползваща се с правото на безмитен внос.»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобрение на 21. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 декември 1943 г., протокол № 179

Г-да народни представители! С писмо вх. № 24977, от 29 юли т. г., Българо-немското акционерно дружество «Книжна търговия» съобщава, че с вносна декларация № 1044, от 13 май т. г., на Сомовитската митница внесена е за нуждите на Държавната печатница 64 роли, 15.435 кг., хартия печатарска без водни линии, която е била обмнена на общо основание, вместо да бъде освободена от заплащане на вносно мито и други такси, с каквото право се ползва Държавната печатница и за която цел е издала писмо № 345, от 14 април 1943 г., тъй като това право не е поискано своевременно в самата вносна декларация, съгласно чл. 126 от закона за митниците.

Казаното опущение е допуснато вследствие на обстоятелството, че стоката е била предназначена за Ломската митница, където са били изпратени всички документи за обмиването и, а фактически обмита е в Сомовитската митница.

По повод на горното и пред вид на договорните отношения между фирмата-доставчик и Държавната печатница, какво хартията да бъде доставена безмитно, същото дружество моли, платената сума за митни и други бери в размер на 182.248 лв. и герб 7.292 лв. да бъде върната по законодателен ред, молба, която, не може да бъде удовлетворена, понеже сумата е записана на приход.

С 21. постановление, от 27 декември 1943 г., протокол № 179, Министерският съвет е одобрил проекторешението за разрешаване на Българо-немското акционерно дружество «Книжна търговия» да внесе 15.455 кг. хартия печатарска без водни линии, която да се освободи от заплащане на вносно мито и всякакви други такси, включително и герб.

Като ви излагам горното, моля ви, г-да народни представители, да се занимаете с представеното ви решение, което да разгледате и одобрите.

Гр. София, 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председателстващ д-р Петър Кьосеванов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за разрешаване на Българо-немското акционерно дружество «Книжна търговия» да внесе 15.435 кг. печатарска хартия без водни линии, като се освободи от заплащане на вносно мито и всякакви други такси, включително и герб, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме към точка шеста от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 4 май 1944 г., протокол № 98, относно приемането на служба по ведомството на Св. Синод чужди поданици.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 4 май 1944 г., протокол № 98

Разрешава се на Св. Синод на Българската православна църква да приеме на служба по своето ведомство за срок от три години четири души духовни лица, бежанци от Украйна, считано от 1 април 1944 г., а именно: протоиерей Алексей Михайлов Рудаков, свещеник Георги Симеонович Фуклев, свещеник Константин Владимирович Угринович и дякон Максим Антонов Мавродий.»

(МОТИВИ

за одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 4 май 1944 г., протокол № 98

Г-да народни представители! Поради липса на достатъчно свещеници българи за заемане вакантните енории в царството, Св. Синод моли да бъдат приети на служба по ведомството на Българската православна църква за срок от три години четири духовни лица, бежанци от Украйна, руски поданици, а именно: протоиерей Алексей Михайлов Рудаков, свещеник Георги Симеонович Фуклев, свещеник Константин Владимирович Угринович и дякон Максим Антонов Мавродий.

И понеже, от друга страна, за тия лица са събрани от съответните административни власти благоприятни сведения, Министерският съвет, в заседанието си от 4 май т. г., 5-то постановление, протокол № 98, е одобрил да бъде внесено законодателно предложение за приемането им по ведомството на църквата за срок от три години, начиная от 1 април 1944 г. Това постановление на Министерския съвет е добило вече и височайше одобрение.

Моля прочее, г-да народни представители, да бъде гласувано и прието изготвеното за тая цел решение, което съставя неразделна част от настоящите мотиви.»

Гр. София, 5 юли 1944 г.

Министър на външните работи и на изповеданията:

П. Драганов)

Председателстващ д-р Петър Кьосеванов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 4 май 1944 г., протокол № 98, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-н министърът на правосъдието предлага да прередим дневния ред, като точка 32 стане точка 7.

Които са съгласни да се пререди дневният ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка тридесет и втора, която става точка седма от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г.

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение на наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г.

Одобряват се наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г.

СПИСКЪ

на наредбите и постановленията на Министерския съвет, които подлежат на одобрение от Народното събрание, съгласно чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г.

1) 17. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 26 април 1944 г., протокол № 91.

Разрешава се да се назначат временно през 1944 г. в общините от освободените през 1941 г. земи за общински служители лица, които нямат изискуемия се ценз по таблицата за длъжностите, заплатите, възнагражденията и цензовете на служителите при общинските учреждения, като на същите лица се заплаща от кредита за заплати, възнаграждения или надници до размер, равняващ се най-много на съответната на длъжността заплата («Държавен вестник», брой 91, от 4 май 1944 г.).

2) 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 4 май 1944 г., протокол № 98.

Наредба за изменение наредбата за поданството в освободените през 1941 г. земи («Държавен вестник», брой 108, от 26 май 1944 г.).

3) 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 17 юни 1944 г., протокол № 126.

Продължава се срокът за предявяване на исквете за установяване на правата по глава IV от закона за уреждане собствеността на недвижимите имоти в Южна Добруджа до 20 юли 1945 г. («Държавен вестник», брой 131, от 23 юни 1944 г.).

4) 2. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юли 1944 г., протокол № 137.

Временно се намалява образователният ценз за секретар-бирниците в освободените през 1941 г. земи («Държавен вестник», брой 154, от 20 юли 1944 г.).

5) 24. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 19 юли 1944 г., протокол № 144.

Продължава се до 20 юли 1945 г. срокът за предявяване на исквете по чл. 86 от закона за уреждане собствеността на недвижимите имоти в Южна Добруджа («Държавен вестник», брой 163, от 31 юли 1944 г.).

6) 10. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 10 август 1944 г., протокол № 158.

До една година след свършване на войната, в Южна Добруджа и в освободените през 1940 г. и 1941 г. земи разпоредбата на чл. 273 от закона за народното здраве да не се прилага относно заварените в тия земи при освобождаването аптеки («Държавен вестник», притурка бр. 175, от 14 август 1944 г.).»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобрение наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г.

Г-да народни представители! Въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи XXV обикновено Народно събрание, в V-та си редовна сесия, прие и гласува решение за одобрение на наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от същия закон, издадени от 29 октомври 1943 г. до 20 март 1944 г. Следва прочее, на основание същия член, XXV обикновено Народно събрание в настоящата си сесия да се занимае с одобрението на всички наредби и постановления на Министерския съвет, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г.

По тия съображения моля ви, г-да народни представители, да гласувате и приемете тук приложеното решение.

Гр. София, август 1944 г.

Министър на правосъдието: Д-р Ал. Сталийски)

Председателстващ д-р Петър Кьосеванов: Ще пристъпим към гласуване. Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на наредбите и постановленията на Министерския съвет, подлежащи на одобрение въз основа на чл. 2 от закона за бързо уреждане неотложни въпроси в освободените земи, издадени от 21 март 1944 г. до 17 август 1944 г., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Минаваме към точка седма от дневния ред, която става точна осма:

Първо четене на законопроекта за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 бюджетна година в размер на 13.484.683.000 лв. — продължение на разискванията.

Има думата народният представител г-н Христо Статев.

Христо Статев: (От трибуната) Г-да народни представители! Декларацията на новото правителство, която занимава Народното събрание в продължение вече на няколко дни, постави на нашата преценка доста значителни и големи въпроси. Чистото разрешение е свързано с настоящето и бъдещето на България. Декларацията на новото правителство дойде в един извънредно важен и тежък момент не само от живота на България, но важен съдбоносен и тежък момент за всички ония народи, които днес повече или по-малко са под ударите на големите световни събития.

Нас, народното представителство, мен специално, декларацията на новото правителство ме изпраща пред много изненади, пред много смущения и, бих казал, пред една голяма и страшна загриженост.

Г-да народни представители! Един от нашите преждеговоривши другари каза, че декларацията на новото правителство създаде облекчение сред целия български народ. Според преценката на други, декларацията на новото правителство донесе смущение. Общо взето, декларацията на новото правителство дава повод да се приказва върху нея, да се коментира, а нас изпраща пред дълга да вземем отношение към нея, което ще изразим тук в изпълнение на нашия дълг.

Аз зная, че тази декларация с поставените в нея въпроси и подсказаното тяхно разрешение обнадежди голяма част, по-голямата част от българския народ. И няма да бъдем далеч от истината, ако кажем, че днес по-голямата част от народа като че ли си отдъхна, като че ли се зарадва, а днес много от нашите и вашите близки семейства, които при по-драматични времена напуснаха София, вече бързат, правят всичко възможно да преодолеем някои затруднения, за да се приберат под собствената си стряха, дотолкоз, доколкото тя може да ги приюти при развалините, които се намират в нашия престолни град. И аз се чудя: трябва ли да споделим тази радост, трябва ли да се понесем на крилете на тази надежда, която излъчва тази декларация и сочи по-спокойни дни за утрешния ден? Сме ли ние понесени от едно щастливо вдъхновено увлечение, или пък още се гърчим в трагизма на едно тежко положение, в което, както казах, се намира и нашият народ, и всички останали народи, които са под ударите на събитията?

Г-да народни представители! За мене обаче всичките тия констатации, които тъй набързо споделям с вас, имат едно значение: чрез тях да обособя обективно и добросъвестно онази преценка при изпълнението на моя дълг, че да мога и аз, заедно с всички останали, ако намеря в себе си сили, да изразя чувството, за което апелира уважаемият г-н министър-председател и което чувство ще бъде, както той се изрази, едно поощрение в пътя; по който е тръгнал, едно поощрение за повече усилия при разрешаването на всички големи въпроси, които са сложени за разрешение пред нас.

Г-да народни представители! Тая декларация е коренно различна от всички почти декларации, които сме слушали в залата на Народното събрание, правени от името на правителствата, за да намерят съответното одобрение. Казвам различна от всички други декларации затуй, защото в нея има една много голяма и много обширна мотивировка, засягаща не отделни събития, които се изживяха в нашия политически живот, но изразяваща известен миросглед, известен разбиране на г-н министър-председателя, оглавяващ днешното царствителство, една мотивировка, която сочи на неговите разбираня за управлението на държавата, на неговите разбираня за големите стопански въпроси отпреди много години или по-скоро оттогава, откогато той започна своята активна обществена дейност в нашия политически живот.

Г-да народни представители! Е ли тази мотивировка резултат на себелюбие, е ли тази мотивировка продиктувана от амбиции, от суетност, от известно излишно подчертаване? За негова чест и за честта на другарите, които оглавява, аз не мога да допусна, че той може да изтъкне на преден план това, което той сам е мислил, сам е чувствувал и сам е разбирал, когато заемането на една обща позиция, в която са заангажирани преценките и на неговите сътрудници, естествено е, че трябва да покрие разбиранията на всички.

Но, почитаемо Събрание и уважаеми г-да народни представители! Тази мотивировка, с оглед на разбиранията, които отразява самата декларация, и с оглед на задачите, които поставя на правителството, беше крайно необходима. Защо? Затуй защото тази декларация идва сега пред нас, пред нашето политическо мислене, пред нашия политически миросглед, оформен в продължение на повече от 4 години, пред нашите разбираня през различните етапи, които ние минахме до този момент, а нашият миросглед и разбираня коренно се отличават от всички основни положения, които са легнали в тази декларация. Защо още? Затуй защото в продължение на 4 години ние изпълнявахме скромно своя дълг, защото в продължение на 4 години ние преживяхме големи изпитания, ние преживяхме големи страдания, ако щете, за да изпълним достойно нашия дълг.

Предшествуващите правителства заангажираха нашата страна в известно развитие, ние поехме известни ангажменти, ние се доближихме непосредствено до големите събития, които разтърсват света, и все пак при отношението, което Камарата, народното представителство взема към тях, ние всички единодушно одобрихме отделните ходове, отделните стъпки на правителството, отделните държавни и политически актове, които по нашата конституция трябваше да намерят одобрение в нашето Народно събрание. И аз се питам: ние бяхме ли едни обикновени регистрирани на правителствените инициативи? Ние бяхме ли едни обикновени кланьори на всичко онова, което, в изпълнение на своя дълг, правителствата извършиха досега? Така лекомислено ли се отнесохме към съдбоносните актове и в процеса на изпълнението на нашия дълг не се ли оформи един общ миросглед у всички ни, за да сметем, че ние сме изпълнили добросъвестно своя дълг с едно разбиране и с едно чувство на отговорност към всичко онова, което сме били призовани да одобрим от различните инициативи на досегашните правителства?

И изведнаж тази декларация — и в своето построение, и в заемането на известни позиции, и в поставянето на известни

въпроси, и в посочване на начините на тяхното разрешение — дойде в пълна отчужденост към нас и ние сега ще трябва да се отделим от заетите позиции, за да можем да дадем доверието си на това правителство, да не му пречим, въобще да изпълним една конституционна формалност, за да може покрай доверието, което то има с назначаването му от регентите, да добие формално и конституционно доверие на българския Парламент.

Почитаемо събрание и г-да народни представители! И аз на свой ред трябва да взема отношение, в изпълнение на своя дълг, към декларацията и към апела, който ни се отправя. И аз се питам: ще бъде ли последователен на себе си, ако, след като в продължение на 4 години съм способствувал, с всичкото чувство на отговорност, на досегашните правителства да докарат България до днешното положение, изведнаж немотивирано, или при мотивировката, която е изтъкната в декларацията на правителството, счита, че макар вече правителството да тръгва по нови пътища, макар да сочи нови начини, по които да служим на България и да разрешим нейните големи въпроси, трябва пак да вдигам ръка да одобрявам? То значи да давам подкрепа на едно правителство, което вече тръгва точно по обратния път, по който ние сме вървели досега.

Г-да народни представители! В същност така ли е? Не се ли покрива следваният досега път с пъти, който ни сочи правителството? На този въпрос отговарям: не, не се покрива. В декларацията на министър-председателя г-н Багрянов се казва: «През м. май страната изживя един голям вътрешен трагизъм. Животът на българската държава висеше на косъм. Дните бяха съдбоносни и трябваше да се тръгне по нови пътища, за да може да се спасява онова, което е останало да се спасява.» Ясно е, че ние тръгваме вече по свършено нови пътища.

Г-да народни представители! Независимо от това, един от най-съществени пасаж, приповторен сега в декларацията на г-н министър-председателя и възвестен още в първите му извления, когато взема властта, е следният: «Нашата съдба, братя, трябва да бъде в нашите ръце.»

Г-да народни представители! За мене тая фраза не е много обикновена. Нейното съдържание не се изчерпва само с онова, което е казано. Тя има своя голям политически смисъл. «Нашата съдба, братя, трябва да бъде в нашите ръце!» С други думи, ние сме били в известна зависимост, нашата съдба не е била в ръцете на ръководството на българската държава. В кои ръце беше? Нашата съдба била ли е в чужди, небългарски ръце до този момент, за да има нужда тепърва да грабнем собствената си българска съдба в собствените си ръце? Аз искам да намеря политическия смисъл на тая фраза, защото всяка фраза, легнала в тая декларация, има своето голямо значение.

Г-да народни представители! Аз виждам в тая фраза мисълта да се освободим от съществуваща зависимост. Коя е тя? Ясно е, че е зависимостта от Германия. Друга зависимост за нас няма. Каква е тя? Стопанска? — Да. Политическа. — Да. Военна? — До известна степен да. Ние сме в стопанска зависимост от Германия вследствие на една стопанска дейност, която ни е обвързала с доста договори, с доста споразумения. Още от момента след погрома, още от 1920 г., когато поехме нагорнището на нашето съществуване — и търсехме с всички усилия да стъпим като държава на собствените си нозе, ние намерихме най-чистите пътища, най-леките възможности, най-естествените пътища за един търговски стокообмен с Германия. От този момент насам започна да се създава тая зависимост, в която ни завари войната и която, поради сближението ни с Германия, се увеличаваше все повече и повече.

Нашата военна зависимост дойде тогава, когато започна войната и когато по причини, които се изнесоха и които не искам да приповтарям, ние се поставихме в известни връзки с германския народ.

Нашата политическа зависимост се създаде от момента, когато, по желанието на българското правителство с одобрението на българската Камара, ние влязохме в тъй наречения тристранен пакт. Следователно, когато става въпрос отсега нататък да вземем съдбините си в собствените си ръце, аз разбирам, че с това се отразява подсъзнанието за едно освобождаване от всякаква зависимост, за едно дебарасиране от поети ангажменти, за да може действително да се тури изходното начало за една нова политическа ориентация, която се почва от днешното правителство.

Г-да народни представители! Аз минавам на най-съществена точка от правителствената декларация — точка четвърта — която искам да ви припомня, защото в същност по нея се явява несъгласие между заеманата досега от нас позиция и новата ориентация на правителството. Тая точка гласи: «Правителството заявява, че усвоява напълно тая воля на българския народ и е твърдо решено да премахне всички факти, които противоречат на миролюбието на тая народна воля, включително положението на корпуса и еврейския въпрос, като това сматта да постигне по начин, който да не предизвика нови излишни конфликти и страдания както за българския народ, така и за неговите близки и далечни съседи.»

Великолепни намерения! Целият въпрос обаче, г-да народни представители, е: може ли това да се постигне по начин, който да не предизвика нови излишни конфликти и страдания? Аз на този въпрос отговарям, че сме твърде много закъснели и че сме лишени от каквито и да било възможности да можем щастливо да намерим този начин, за да ни изведе на оня спасителен бряг, за който се загатва в етн. пасаж на декларацията. Но по-важно е да отгадаем кои факти, които противо-

печат на миролюбието на тая народна воля, трябва да бъдат отстранени, за да може действително да излезем от тежкото положение, в което се намираме днес.

Г-да народни представители! Кои са тия факти? На първо място за мене такъв факт е участието на България в тристранния пакт и, ако щете, както каза г-н Стайнов, участието ни и в антикомунистическия пакт. Но това участие в тристранния пакт не се наложи от желанието да се намеси България в големия конфликт между големите народи, а само да се прегарантират поне от силите на тристранния пакт границите на обединена България — да се гарантират границите, които ние можахме да достигнем във вихъра на големите събития.

Г-да народни представители! Този факт е един от най-съществени. Може ли да намерим начин за неговото премахване? Най-после не се касае до формалната страна на въпроса, защото не е толкова важно, че ние сме влезли в тристранния пакт. Нищо по-лесно за правителството да възвести, ако не държи сметка за последствията, които ще настъпят, за излизането ни от тристранния пакт. Но за мене, който навремето одобрих този правителствен акт и този ход на предшествуващото правителство, да влезем в тристранния пакт, имаше, както ви казах, този смисъл, че чрез силите на тристранния пакт ние гарантирахме границите на България. С тази възможност разполагахме. Значи ли това, че ние сме желали да се намесваме в големия конфликт между големите народи? Съвсем не значи.

От друга страна имаше ли известни предпоставки, ясни или загатващи, които ни накарала да търсим такава преосигуровка, да влезем в тристранния пакт? Безспорно, че имаше. Бие си спомняте, че когато на много места по фронтовете се осъществяваха големи победи, агресията на Рим отразяваше вече домогвания за римско величие и прехвърляше много към установените граници на обединена България.

Почитаемо събрание! Тоя факт, влизането ни в тристранния пакт, трябва сега да се премахне, за да се улесни пътят на правителството.

На второ място, кой друг факт ние ще трябва да премахнем, за да засвидетелствуваме нашето миролюбие? Границите безспорно на обединена България. Това е най-същественият и най-големият факт, защото, ако не премахнем тези граници, ние мъчно бихме могли да намерим допирни точки с ония сили, които ще имат — по преценка на правителството, изразена в тази декларация — вече командуващо положение при разрешението на всички големи международни конфликти. Можем ли ние, можете ли вие да помислим подобно нещо? Могат ли дори и представителите на днешното правителство да помислят за премахването на тия граници? За мене това е абсолютно изключено, уважаеми г-да народни представители, затуй, защото не може да се намери българин, който да измисли начин за преодоляването на този голям въпрос, който в същност ни слъва в този момент.

Аз не мога да допусна, нито вие можете да допуснете, че може да дойде ден, когато българското правителство би решило да се занимае с тоя въпрос по повод, да кажем, едно искане от противната страна за премахването на този факт — границите на обединена България — за да може по-нататък да гарантира съществуването на самата България. Нито г-н Багрянов, нито неговите другари биха могли да помислят, че могат да намерят в себе си каквито и да било сили, за да отстъпят от този въпрос. Но и те, и вие, и които и да са, ще се запитат: няма в премахването на тия факти трябва непременно да се разбира и премахването на този факт — новите граници на обединена България?

Ще може ли по друг начин да се преодолее този голям въпрос? Г-да народни представители! Аз съм дълбоко убеден, че този начин, за който се загатва в правителствената декларация, за мене поне не съществува. Не съществува затуй, защото събитията доста са ни изпреварили. Зад нас и зад нашата дейност са натрупани много факти, премахването на които е абсолютно невъзможно.

Г-да народни представители! В продължение на 4 години ние върсехме една дейност, ние оформихме едно свое разбиране, ние взехме известни позиции, ние бранехме интересите на българската държава, ние способствувахме за установяването на новите граници. Всичко това се проведе и даде своите отражения в други заинтересувани страни, които не могат и никога няма да могат да се съгласят със създаденото фактическо положение. Тогава се пита: какъв е този чародеен начин, уважаеми г-н министър-председателю, макар и мотивиран с желанието за нашето миролюбие, по който може без по-големи рискове, отколкото сега се чертаят, да изведе страната от днешното положение и да обезпечим по-щастливо съществуване на българския народ и на българската държава? Съществува ли този начин? Ами начинът предполага и практическо осъществяване на един резултат. Кое е това практическо осъществяване? — Едно разбирателство с онези сили, в зависимост от които сме поставени от 1 юни насам. Налице ли е този факт, ще чуем по-нататък от обяснението. Но има много загатвания, има много коментари, има много изнесени факти в чуждия печат и чуждите радиопредавания, от които се вижда, че действително преди още да се сложат на одобрение от Народното събрание някои инициативи на правителството, тези инициативи са в ход, за тях се приказва, те се споменават, те се изтъкват. И оня ден се предаваше пак, че понастоящем в една близка държава пребивава български емисар, който е натоварен да предаде известни положения, за да може да се тури начало на провеждането на оня начин, чрез който ние ще осъществим резултата, който целим.

Г-да народни представители! За да свърша по този въпрос, заявявам: бих бил най-щастливият, бих бил най-примирителният, същевременно най-гордият, ако действително съществува подобен начин, ако действително се намери такава възможност, за да можем да излезем от положението, в което сега се намираме, което по преценка на новото правителство е много трагично, и да намерим един по-щастлив край. Но аз такъв начин, такава възможност не виждам в досегашните ходове на правителството.

Г-да народни представители! Изминатите четири години от нашата дейност, заемането на известни позиции, поемането на ангажменти, създаването на известно фактическо положение не е един прочетен роман, на който можеш да затвориш страниците, да го турнеш на рафта на историята и да кажеш: това вече не съществува, дайте по-нататък да видим какво можем да направим. Не, има реални факти, има реални положения, които трябва да се преодолеят и преодоляването на които не се обуславя от хубави замечания, от хубави пожелания, от патриотичните разбирания на българите, на нашата Камара, на нашето правителство. Осъществяването на нашите желания и благопожелания ще зависи и от другата страна. Но са на другата страна? На другата страна, към която вие отправяте своите заисквания; на другата страна, към която ние отправяме своите апели; на другата страна, от която очакваме вече щастливо разрешение на българските въпроси и поставяме в зависимост нашата българска съдба, на тази друга страна са, както се казва в декларацията, наши близки събратя, сърби и гърци, които в този момент са в непрестанна дейност и дипломатическа, и политическа, и военна, както бяха от 1939 г. досега. Те са в напрежение. Те, минали през вихъра на толкова големи изпитания, жертва на големите събития, проиграли родна територия, подхвърлили народа си на толкова големи изпитания, чакат в утрешния ден да получат политически, морални и материални компенсации за трагедията, на която бяха подхвърлени. И утре, когато реално, човешки, практически ние отидем и поискаме с той начин на действително, с тази мотивировка, изразена в декларацията, естествено, ние ще намерим, че мотивировката и позициите на нашите близки събратя по-добре ще се котираат пред съвестта, пред разбиранята на ония, към които ние отправяме своите погледи. Те ще бъдат предпочетените, както и вече са предпочетени. Не бихме ли могли да кажем на г-н министър-председателя на Англия Чърчил: Вие, който се заангажирахте с някои преценки по отношение на многострадална България, които преценки са регистрирани в маститото Ви съчинение, което доби такава голяма популярност и от страниците на което вчера се цитираха от тази трибуна благоприятни преценки за нас, нищо повече от Вас не желаем, уважаеми г-н Чърчил; признайте само онова, което сте писали за нас в тази книга, и ние ще бъдем доволни, и вие ще бъдете добросъвестен, правдив и справедлив в отношението, което ще заемете към нас. Но уви! Неотдавна ние бяхме разочаровани от една меродавна, но съвсем неблагоприятна преценка на английския премиер по отношение на България.

Не бих желал да ви цитирам толкова много изказани вече мнения по отношение на правителствената декларация, отразени в английския печат. Ще се задоволя само с едно, което е най-краткото, но което говори извънредно много. В съобщението на Ройтер Рендел Нил пише за речта на българския министър-председател така: (Чете) «Речта, която съдържа нещо от атмосферата на мистификацията, скъпа на фокусника, не е от естество да създаде напълно ново положение.» Аз съм огорчен от една такава неправилна, от една такава дръзка преценка по отношение на българския министър-председател, защото приемам, че в своите усилия той влага и своето сърце, и своя ум, и най-главно той влага досегашните свои разбирания и една относителна почтеност. Но виждате ли? Значи, не е там въпросът, дали ние ще ви повярваме, уважаеми г-н Багрянов: не е там въпросът какво отношение ще вземе Камарата към хубавите усилия, които се отразяват във Вашата декларация; въпросът е как ще рефлектират те в съвестта, в политическия мироглед и в разбиранята на ония, които, според вас, вече стават господари на положението и от решението на които ще зависи нашата утрешна съдба. За мен там е въпросът и от преценката на този въпрос аз ще обоснова по-нататък отношението, което ще взема към декларацията.

Казах за нашите съседни сърбите, казах за нашите съседни гърците. Всичките са с увеличени апетити, с увеличени възисквания, и всичко туй за сметка на България, всичко туй против България. И когато утрешните господари на света така преднамерено вече са свързани с политическите каузи на нашите близки съседни, можем ли ние по този път, по този според подсъзнанието на декларацията, добросъвестно и убедено да се надяваме, че действително за нашите усилия ще дочкаме по-щастлив ден? Вместо добре очертаните перспективи, които се сочат в тази декларация, няма ли да дочкаме по-голямо нещастие, по-голямо сътресение в съдбата на българския народ, по-страшно и трагично сгромолясване, за да се чудим тогава как можахме да бъдем толкова доверчиви в този момент, за да прибягваме да напавим едно фатално отклонение и да напуснем така прибрзано позициите, на които сме стояли досега, позиции, които, колкото и да ни се виждат разклатени, все пак са по-устойчиви от страшното положение, което може да настъпи впоследствие?

Г-да народни представители! Ще приключа по този въпрос. Когато става дума за събратята ни от запад, т. е. за съседния сръбски народ, ще ви кажа, че и в този момент, когато този народ продължава да изживява своята голяма и старшна трагедия, и в този момент едно просветление за онова, което

може да гарантира мира и спокойствието на Балканите, няма у най-просветения и у най-простия сръбин. Независимо от впечатленията, които изнасят участниците в корпуса, който се намира там; независимо от преценките, които се дават от хора, които са имали възможност да разговарят днес със сръби, ние имаме някои близки събития, които ни подсказват, че в никой случай не можем, колкото и миролюбиви да се покажем, да създадем у ръководещите фактори на сръбския народ разбирането, което щастливо да гарантира добри съседски отношения между нас и сърбите. В един момент, както се загатна вчера тук, се направиха усилия в това направление. Бившият министър-председател на България г-н Кюсеианов, с риск да бъде обруган, както беше и обруган от известни среди, сключи най-краткия пакт, от няколко думи само, с Югославия. И когато той пакт беше засвидетелстван дори с известна романтика, изразена в целувката на двамата министър-председатели, след няколко дни само Стоядинович беше застрелян и се отрази в сръбския печат, че това е един прибрзан ход. И тогава дойдохме пак на загатаната позиция, изразена в едно известно стихотворение на сръбския поет Воислав Илич, в което се казва: «Не може изгодно блистати на Балкану и круна Симеона, и скиптер цар Душана.» За сръбите не може едновременно на Балканския полуостров да блисти и скиптерът на Душана, и короната на Симеона — един от двата народа трябва да се наложи. Това беше разбирането, което, като лаймотив, като червена нишка, се просмуква от цялото държавно ръководство на сръбската политика. И особено сега, след всичко, което стана, мислите ли, че е в състояние някой да измести тоя манталитет на сръбската политическа интелигенция? Дори и сега, когато в Югославия бушува толкова разновидни сили, които взаимно се ларират, все пак в дъното на душите проличава тоя максимализъм, който ние не бихме могли да преодолеем с едно подчертано и горещо изразено миролюбие, ако рече действително да стоим на българска плоскост, т. е. да останем верни на българските национални идеали или, с други думи, да държим за границите на обединена България. Най-лесно е да се помирим, за да си обезпечим спокойствие. Най-лесно е да намери отражение у сърбите проявеното от нас миролюбие, ако ние се откажем и от Македония, и от Тракия; ако ние се примирим със старите граници и кажем: ние сме миролюбиви, поцадете ни, от всичко се отказваме. От туй по-лесно и по-хубаво няма.

Тодор Кожухаров: Една демокрация — около 100 декара!

Христо Статев: Мъчното е на друго място, уважаеми г-да народни представители. И ако аз се боя от въздействията, които тази декларация упражнява върху съзнанието и психиката на българския народ, то е само затуй, защото тези ливкувания, тази възвестна радост, това отдъхване са твърде преждевременни, тъй като още не могат да се видят ония затруднения, които могат да настъпят при втория и третия ход.

Ако е въпрос да изброявам и другите факти, които трябва да бъдат отстранени, за да може да се проведе миролюбието на българския народ, за да може да се достигне до оня резултат, който ние желаем, аз, съдейки по онова, което винаги са ми въвирали в очите, съдейки по критиките, които са отразени в чуждия печат, може да ви наброя още един-два факта.

Казва се: изтеглете корпуса! Действително в декларацията конкретно се споменава за корпуса.

Г-да народни представители! Вие знаете, че въпросът с корпуса никога не е бил един от най-съществените въпроси, до какъвто го възведоха в последните няколко месеца известни лица, и че той много мимоходом се загатваше от г-н Петко Стайнов в началото на 1942 г. и по-нататък. И в продължение на 4-годишния период на войната той вземаше по този въпрос винаги една друга позиция, рязко различна от позицията, която ние сме защищавали и на която предишните две правителства стояха. На въпроса за корпуса, понеже трябваше да се намерят аргументи, за да се критикува българската политика, бавно и постепенно вече се отдаде голямо политическо значение. И днес вече за него говори и българският печат. Той намира място и в двете изложения — в меморандума и в предупреждението на представителите на бившите обществени сили. Днес вече той стои в самата декларация.

Г-да народни представители! По този въпрос две думи — и свършвам.

Въпросът за корпуса, за изтеглянето на българските войски от Югославия не е само политически въпрос. Той е един въпрос, както се каза вече, на охрана, на сигурност. Предназначението на този корпус е да обезпечава косвено, дори, ако щете, и пряко, спокойствието и благоденствието на българската държава. Добре, ние ще махнем корпуса, ще махнем стражата, която отлъчва този корпус, за да обезпечи сигурността на трафика между България и Запада. Всичко туй няма да го има. Като имате пред вид, че от няколко месеца вече по Дунав не можем да изнасяме нашите стопански произведения; като имате пред вид, че скоро зимата ще скове тая река и единствена съобщителна артерия към Запада остава линията през Белград; като имате пред вид, че всичко туй, което ние произвеждаме и отправяме към западните пазари, ще остане в затворените граници на България — тогава как ще може да се осъществят държавните приходи, как ще може да се поддържа търговският живот на страната, как ще може да се активизира стопанският живот на България, за което уважаемият г-н министър на търговията полага толкова благородни усилия, подхвайки своя голям житейски опит?

Грешката ни е там, че ние отдадохме политическо значение на този корпус, без да щем се уल्याохме и дадохме повод да се каже, че ние сме проявили известни аспирации, че този корпус има завоевателни намерения, че този корпус отива там, за да може да сложи империалистическата лапа на българското завоюване върху една чужда държава.

Не, това не е вярно, това не може да бъде вярно. И щом като всеки един от противния лагер би могъл да разбере този малък проблем, не бихме ли могли да намерим аргументи от гледище на нашата безопасност, от гледище на нашето съществуване, за да увери ония, които искат да създадат от този проблем един политически коз, че поддържането на този корпус е един инструмент за онова миролюбие, на което ние сме служили, един инструмент за онова спокойствие на Балканите, което и другите страни ни препоръчват? Но — фактите трябва да се премахнат! Корпусът също трябва да се махне.

И най-после, за да приключи, г-да народни представители, ще се спра на еврейския въпрос. Да, ние сами знаем колко мъчителни дни изживяхме, когато се разглеждаше този въпрос. Колкото и да имаме известни лоялни, коректни, другарски отношения, много от нас, когато искаха да отразят едно справедливо отношение към инициативата за разрешението на този въпрос, винаги бяха жестоко подлагани на известни подозрения, че се намират под влиянието на този или онзи еврей. Мъчно намерихме кураж няколко души, за да можем тогава да направим своето предупреждение, че увлеченията в това направление ще бъдат крайно губелни и тежки.

Тодор Кожухаров: Изкараха ни масони.

Христо Статев: Да, изкараха ни масони. Някои отидоха дотам, че набелязаха своята обществена и политическа популярност със ставането и лягането по еврейския въпрос.

Г-да народни представители! Ние казахме тогава, казваме и сега: увлечение имаше. Еврейството в България беше един реален факт, с който мъчно бихме могли да се справим от едно единствено гледище. Във всяко еврейско семейство има живи хора, има бащи, майки, деца и не можеш като вещ, като боклук да ги натовариш на кола и да ги изхвърлиш, защото в края на краищата не политическата отговорност — обикновената отговорност, човешката съвест трябва да те възпре от подобно увлечение. Но тъй или иначе това стана и днес българското еврейство се намира при едно положение известно на всички ви.

Но, уважаеми г-н министър-председателю и вие членове на правителството, когато в правителствената декларация изреждате редица мерки за премахване на фактите, за да обезпечите марша на вашето миролюбие и осъществяването на българското щастливо положение, оттам ли трябваше да започнете?

Уверен съм, нито г-н Багрянов е живял с трепетите на подгоненото и злостовено българско еврейство, нито кой да е от тази маса (Сочи министерската маса) се е затрогнал толкова много от еврейската съдба в днешните времена, които живеем, когато има по-големи въпроси, засягащи по-тежко българската съдба. Но аз имам известни подозрения — и дано те да не бъдат оправдани — че в момента, когато ние вземаме в ръцете си, в собствените си български ръце нашата българска съдба, в момента, когато искаме да се дебарасираме от зависимостта си от една страна, ние вече имаме първите въздействия от друга страна, за да тури правителството в първата си декларация на първо място еврейския въпрос. Казвам: подозрения и дано да бъдат опровергани. Но като знам колко са възможни тия въздействия поради ловкостта и широките възможности на еврейството, не се съмнявам ни най-малко, че онези там, които имат за свои съветници големите евреи с техните големи капитали, вече са направили първото просуфлиране към правителството, за да бъде поставен за разрешение един въпрос, който не е от най-първите. Но фактите трябва да се преодоляват, пътят трябва да се чисти.

Г-да народни представители! Приключвам по този въпрос, за да дам след няколко минути и своето отношение към правителствената декларация. Да, ако вие намерите начини, ако намерите възможности безболезнено да отстраните всички факти, действително ще намерите спасение. Но от тоя момент нататък, уважаеми г-да от министерската маса, аз се различавам от вас със своите преценки, различавам се с вярата си, различавам се с туй, че аз не смятам, че такива начини ще се намерят. Не, те няма да се намерят. Тяхното търсене само ще затрудни положението, то дори вече се затруднява.

Уважаеми г-н министър-председателю! Вие в своето бдение, в своята будност искате да напипате нерва на българската действителност — то е ваш дълг — но знам, че вие вече имате сведения, какво преживява в този момент българският народ в Македония, какво преживява в Тракия. Когато вие тръгнахте из тези пътища, българският народ там по инстинкт вече долови, че Вашите усилия ще бъдат слаби, че нашите усилия ще бъдат слаби, че ние не можем да преодолеем толкова много сили. И днес едни бързат да изпращат семейства си, други се гърчат в своя трагизъм, защото не могат да бъдат порой на нови бежански тълпи оттам насам. И всичко туй е в един бунт.

Г-н министър-председателю! Аз бих предпочел — искрено заявявам това — да преживеем по-тежка катастрофа от тия, която преживя София, да бъдат съборени покриви, да бъдат съборени стрехи, да бъдат съборени сгради — опустошения материални да има, но по никакъв начин да не бъде опустошена българската душа, да не бъде опустошено българското съзнание, да не дойдем до омаломощаване, до размекване, което вече ще бъде голямата абдикация, голямата капитулация пред големите задачи, които имаме да разрешаваме в утрешния ден.

Г-да народни представители! Оправдано и справедливо може обаче да се каже от министерската маса: «Г-н Статев! Защо изпадате в този патос, кого искате да убедите, защо правите тия апели, защо рисувате тия картини? Нима ние, които седим на тая маса, сме по-малко затрогнати от Вас, нима сме по-малко загрижени от Вас, нима това не е наш дълг? Но нима неща, които ние не можем да преодолеем. Положението е такова, че трябва да се върви, и то само из този път.»

Добре, ето един въпрос, по който аз искам да бъда на чисто. Моята преценка се различава от вашата по това, че в този момент аз считам за преждевременно почването на каквито и да било инициативи за търсене контакт с нашите противници, за да можем да смекчим, да омекичим нашата съдба. Много е преждевременно. Доколкото разбирам от онези, на които сте доверили — понеже аз не съм имал удоволствието да разговарям с Вас — вие сте споделили, че за нас изходната точка е там, че ние вече не можем да останем на позициите, на които сме били; че макар и невидим съюзът, сътрудничеството между България и Германия, изразено в това, което досега е знайно, ние не можем да отиваме докрай с Германия, в този момент, когато тя се гърчи в последните си конвулсии и утре лапата на победителите ще я смаже окончателно в едно страшно и незапомнено историческо поражение.

Г-да народни представители! Имаме ли данните за една констатация добросъвестна и обективна и можем ли да ги имаме? Пропагандите на едната и на другата страна правят много, за да могат едините да посочат на още свои възможности за борба, а другите за да докажат, че краят е вече наближил. Днес, когато се касае за нашата утрешна съдба, имаме ли обективните, елементарните възможности, за да кажем: да, фаталният момент е настъпил и, изхождайки от него, да видим как можем да спасим това, което може да се спасява? За мене този момент не е настъпил. Защо? Аз не бих изпаднал в маниачеството на някакъв стратег, или на някакъв военен коментатор, за да ви кажа, че тази страна ще победи или онези ще победи. Но затуй пък аз имам правото на търсене на истината, имам правото да се позовавам на известни по-авторитетни преценки и с две думи тия преценки да ги споделя с вас.

«Губи ли Германия войната? Тя е още с голям потенциал на сили. Въздушните нападения на съюзниците създават предпоставките за пълното обединение на всички жизнени сили на германския народ. Трето, войната трябва да бъде спечелена ударно, бързо, в най-къси срокове от дни и недели, когато започне десантът във Франция. Четвърто, когато започне десантът във Франция, противникът може да ни изправи пред нови бойни средства и тогава войната ще започне отначало при перспективата на много неизвестни.» — Това го казва руският генерал Галактионов, съветник на руския генерален щаб, голям и авторитетен коментатор на военните събития, написано в една статия в мартенската книга на «Война и рабочая класа».

Петър Савов: Тази година ли?

Христо Статев: Тази година, само преди два-три месеца. — Ако той прави тая преценка и обръща внимание на съветските съюзници, че борбата, когато се почне, трябва да бъде ударна, в дни и недели, и че ако тя продължи, може да даде възможност на противника да излезе с нови бойни средства и т. н.; ако той дава тази оценка на своя противник, ясно е и трябва да разберем, че работите не са отишли толкова далеч, за да се постави начало на едно завъртане, начало за дирене на миролюбиви средства, чрез които да спасяваме България. Не, за мене този момент преждевременно се сочи.

Г-да народни представители! Може да се изпадне в малодушие — и то не в оскърбителна смисъл, но от загриженост и от старание за по-голяма предвидливост — и да не се направи точна оценка на момента. Но срещам ли по този въпрос, т. е. започнем ли дейност за мира по-рано, отколкото би трябвало да я започнем — ако въобще се налага да я почнем — то ще бъде една фатална стъпка, която може да докара много големи и много страшни опустошения в нашата българска действителност.

Г-да народни представители! Преди да приключи, аз искам да спра вашето внимание и на един друг въпрос, който е от голямо значение за спокойствието на нашата страна — въпроса за нелегалните и за тяхната амнистия, за която се загатва в правителствената програма.

Г-да народни представители! Касае се за амнистия преди всичко на комунистите, легални и нелегални, които са се проявили в незаконна борба срещу сигурността на държавата. По този въпрос аз напълно споделям отразеното становище в декларацията на правителството, което прави една резерва, едно предупреждение — че всички ония, които искат да се ползват от пълна политическа амнистия, ще трябва да прекратят своята нелегална борба. Значи, правителството поставя този въпрос в зависимост от поведението на нелегалните. Добре е поставен въпросът, но ние, които имаме по-продължителна практика в Парламента, през който са минали няколко амнистии, знаем, че никога не сме могли да разрешим изчерпателно въпроса за амнистията на нелегалните, принадлежащи към Комунистическата партия, и да добием по-значителен резултат с оглед ретуширането и притъпяването на техните революционни пориви и на тяхната бунтарска дейност. Още много отдавна ръководството на нашата държава се бори с комунистическите прояви. Непосредствено след войната Стамболийски беше първият, който обяви война на комунистите и удари железничарската стачка по начини, които ви са известни. След него дойде управлението на г-н Цанков и другарите му Русев и Калфов,

които трябваше да преодолеят септемврийските събития и дадоха след това амнистия. Всяко правителство, без изключение, от освобождението до наши дни е давало амнистия. Но амнистията се даваха с оглед все пак за ликвидация на престъпления в един голям период от време. Но днес, когато трае процесът на бунтарството на тъй наречените партизани по планините, както вече се узакони да ги наричаме тези хора, напуснали дом и стряха, опълчили се против законния порядък на страната, не бива да се смята, че чрез една амнистия бихме могли да ликвидираме този процес на бунтарство, на който ние не сме господари. Аз смятам, че докато не видим едно генерално прекращаване на нелегалната дейност, правителството не трябва да бърза с даването на амнистията, защото не само че никакви резултати не бихме могли да добием, но ще ги поощрим още повече в техните пабеги да смущават вътрешния живот на страната.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Г-н Статев! Моля, свършвайте.

Христо Статев: По този въпрос свършвам и заключавам.

Ето прочее по силата на какви разбирания аз ида да оформя моето отношение към правителствената декларация.

Г-да народни представители! В тази декларация има действително едно упование, което намира израз в думите «правда между народите, справедливост между хората». Да, правда между народите, справедливост между хората! Тази максима не е никак нова. Тя е толкова стара! Тя вече беше в обращение в един по-голям и по-авторитетен институт — в Обществото на народите, тогав, когато действително по-големи представители на велики държави искаха да си служат с тази максима — правда между народите и справедливост между хората. За съжаление обаче ние сме свидетели колко усилия отидоха напразно в тази институция, колко надежди бяха възвестени и колко упования бяха проиграни, защото в понятията «правда» и «справедливост» никой не влага съдържанието, което влагат всички желаещи общата правда и общата справедливост. Неотдавна ми попадна един английски хумористичен вестник, който даваше най-драстичния израз на правдата и справедливостта, на вечната човешка истина, която трябва, осъществена, да обезпечи спокоествие между народите. Открива се едно заседание под председателството на Св. Петър в небесните селения, на което присъствуват представители на всички религии — и на еврейската, и на християнската, и папата и други. Впоследствие обаче с църковния кръст те се избиват помежду си, защото не могат да разрешат въпроса какво е правда и справедливост. Уважаеми г-да народни представители, толкова са големи и дълбоки противоречията, че културните народи не можаха да ги преодолеят, не могат да ги преодолеят и в този момент, след като са пролели толкова много кръв. Особено пък противоречията, свързани с нашето съществуване, с нашата действителност, с толкова големи, че колкото и напъни в това направление да се направят, каквито и начини да измислим ние, резултат няма да можем да постигнем. Пътят, по който тръгваме, ще ни докара много големи разочарования.

Уважаеми г-н министър-председателю! Аз свършвам, отправяйки ви последните си няколко думи. В по-далечната и по-близката политическа история има две имена, които остават нарицателни за нещо неприятно: Керенски, и в по-ново време — Бадолои. Нито някой от нас, нито българският народ трябва да пожелава на страниците на днешната история на България да бъде записано подобно име. Аз за себе си съм убеден, че из този път, който вие сочите, ще ни дойдат много разочарования, много горчивини, много сътресения. Чувството, което вие апелирате към нас да ви засвидетелствуваме, уви, аз не мога да ви го засвидетелствувам, не затуй, че нещо има изправено между нас в личните ни отношения, но защото аз много ви уважавам и искам да спестя едно поощрение да се върви по този път, за да мога да спестя една печална слава, която вие може би готвите за утрешния ден на България. (Някои народни представители ръкоплескат)

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Има думата народният представител г-н Петър Марков.

Петър Марков: (От трибуната) Г-да народни представители! Идването на кабинета Багрянов на 1 юни т. г. беше посрещнато с голяма изненада от едни и с твърде голям и дълбок интерес от други. Това стана затуй, защото кабинетът Багрянов не е случайно явление, защото кабинетът Багрянов, по всичко личи, не иде по реда на старшинството, да го кажем, или на фамилната наследственост в едно движение, в една партия, за да замени един кабинет, който е вече остарял или изиграл своята роля.

Кабинетът Багрянов дойде в един момент, когато България се намираше в много критично положение и следователно дойде да разреши една голяма задача. Дали ще разреши той тази голяма задача, дали разрешението й ще бъде правилно и сполучливо и какво ще стане с България, ето въпросите, които обуславяха големия интерес към кабинета Багрянов.

Най-добър и най-дълбок отглас кабинетът Багрянов предизвика сред българския народ и затуй е оправдано твърдението на г-н Багрянов в речта му, че неговото идване е дошло по спонтанно изразеното желание на българския народ. Това обстоятелство, че кабинетът Багрянов идва в един много сериозен и трагичен момент, ни кара да бъдем сериозни, внимателни и много честни в разискванията по политиката на кабинета Багрянов и по състоянието на България.

Г-да народни представители! Има хора, които са много недоволни от туй, че става тази промяна, но те са длъжни да съобратят своите критики със състоянието на България, с утрешния ден, с това, което ни чака. И ако са честни, ще ги изслушаме какво говорят, ще го преценим и ще направим своето заключение. Никой няма да оправдае нашата злост, нашата неприязненост към лицата на министерската маса, защото се решават не лични отношения, не кохерийни ежби, а се решава съдбата на България.

Да си кажа право, че и аз на 1 юни не посрещнах благосклонно този кабинет не заради личността на г-н Багрянов, а заради разнообразния му състав от личности, които бяха като букет от идейни схващания. Аз мислех, че той няма да изиграе ролята, която съдбата му е отредила. Но като поседях на село, като се срещнах с мои избиратели и като се поразкожих и малко по-надалечко, у мен постепенно се вътгли убеждението, че тази работа не е тъй, както я схващах първоначално, че тук се касее за нещо сериозно, че сътрудниците на Багрянов, каквито идеи да са имали в миналото, са могли да преодолеят своите смущения, своите предубеждения и да тръгнат из един път, който според тях е спасителен за България.

Ето пък как дойдохме до деня 17 август, в който Народното събрание беше свикано да изслуша декларацията на министър Багрянов.

Г-да народни представители! Всеки от вас е тръгнал набързо, защото късно дойдоха поканите, но всеки е имал възможност да се срещне с маса хора и да получи тяхното «на добър час, Багрянов не ви вика за празни работи, Багрянов ви вика, за да ви сюрпризира с нещо много голямо, с нещо сполучливо за България.» И ние с туй убеждение дойдохме тук. Слава богу, декларацията и речта на г-н Багрянов оправдаха туй народно очакване долу.

Какви са въпросите, които се повдигат с тая реч?

Г-да народни представители! Първият въпрос, засегнат и от г-н Багрянов, който аз най-напред споменах, е: вярно ли е, че правителството Багрянов е наложено по волята на българския народ, изразена по един спонтанен начин? След това: вярно ли е, че Иван Багрянов е реален политик? Вярно ли е, че неговата политика се одобрят от българския народ впоследствие, че той е намерил упование да прочете тази реч след мълчаливото одобрение на българския народ? Ето важните въпроси, които се повдигнаха тук и които ние трябва да разрешим с доверието, което ще гласуваме на кабинета Багрянов.

Г-да народни представители! Положението на Иван Багрянов в миналото като министър на земеделието; неговата дейност в това министерство и неговото падане — тогава той каза: «Глас народен, глас Божий» — защото искаше да наложи политика в интерес преди всичко на земеделското съсловие, тъй като беше начело на Министерството на земеделието; неговото самоволно заточаване в стопанството му в Делиорман и неговото повторно идване — всичко това показва, че Иван Багрянов живееше с болките на народа, че той живееше с интересите на народа и затуй беше очакван. Той беше очакван още когато се избираха регентите, беше очакван и сега.

Таско Стоилков: Това е в съзнанието на цяла селска България.

Петър Марков: Г-да народни представители! Вие знаете, че аз никога комплименти тук не съм правил. Ако смятате, че правя комплименти или че изразявам лицеприятие пред г-н Багрянов, грешите, защото това не е по моята природа. Аз ставам изразител на тези, които със задоволство посрещнаха кабинета Багрянов.

Тук се каза: кой народ одобрява политиката на Иван Багрянов? Г-да народни представители! Наистина има народ и народ. Има един народ, който живее в Родопите — турци, помаци и малко българи. Тоя народ в 1915 г. със своите бюлетини докара катастрофата на България. Аз не зная как тоя народ е посрещнал кабинета Багрянов, но имам пред вид друг един народ — народ, който даде сила и възможност на Асеновци да възстановят след черно робство второто българско царство. Аз имам пред вид тоя народ, който създаде дейците на българското възраждане, аз имам пред вид тоя народ, който вдигна въстанията, в резултат на които се яви освобождението на България. Аз имам пред вид тоя народ, който даде Левски, Раковски, Ботев.

Таско Стоилков: Това е българският народ.

Петър Марков: Аз имам пред вид тоя народ, който създаде Стамболова, който написа онази героична страницата в българската история, когато лудии глави арестуваха Батемберг и го изпратиха зад границите на България, а той имаше смелостта да застане срещу цяла Европа, срещу целия свят и да върне Батемберга тук, за да покаже колко сила и колко достойнство има българският народ. Ето тоя народ имам пред вид аз, народът, който твори българската култура, който за 60 години, макар да бе считан за едно дявошко племе, създаде една просветена, една културна, една благоустроена държава. На тоя народ ние трябва да се осланяме и да напишваме неговия пулс, за да видим дали той посреща добре това, което става тук.

Г-да народни представители! Като се обляга на тоя народ, кабинетът Багрянов ще може всичко да направи. Най-голям реализъм проявява онзи държавник, който може да се опре на големите маси на народа за провеждане на своята политика. Оня, който чертае някакви теории за каквито и да било режими, който прокарва своята политика само в своя кабинет, без да

държи сметка за отгласа долу в народа, който не разчита на подкрепата на силите на народа, той не може да твори реална политика. Щом приемем, че г-н Багрянов е намерил мълчаливото одобрение на тоя народ, той е най-големият реалист, защото е спечелил тоя народ за своята политика. Може да ни предстоят стръмни пътища, може да преживеем много големи и не знам какви работи, може да преживеем големи страдания, докато стигнем спасителния бряг, но щом народът върви с днешното управление, той ще понесе героически страданията и ще се бори, ако трябва да се бори. Той ще пролее и кръв, ако трябва, но ще върши това като народ, който твори своята съдба.

Тук някои казаха: дали е реална политиката на Иван Багрянов? Направи се алуция, че в тая негова политика имало политически романтизъм, че се разправяло за идеи, за справедливост след войната и т. н. Аз казах: щом г-н Иван Багрянов е дошъл на власт по силата на желанието на народните маси, щом е събрал доверието на народните маси за своето управление, той е един реал-политик. Защото докато в миналото българският народ, включвай народните представители, не можеше да издигне своя глас достатъчно високо, за да бъде чуто по всички въпроси, които го интересуват, сега сам г-н Багрянов идва да разобличи всички грешки, които сме направили. Я си спомнете м. септември 1942 г., когато нас, депутатите от болшинството, ни събраха. 3 дни заседавахме и 26 души имаха възможност да се изкажат по туй наречените «заковани цени». Всички казахме, че те са лоши цени, не са реални пени, че те ще донесат пакости. Кой ни послуша? Каза се тук: Народното събрание не играе никаква роля. Да, защото имаше едно тълкуване, че министрите се качват и слизат по желание на държавния глава. Ето къде е първото падение на Народното събрание — че ние не можем да влияем на политиката на министрите, а те могат да влияят на нас по всевъзможни пътища. И когато ние критикувахме по всички линии политиката на правителството, нямаше кой да ни слуша. Филев отсече. И този злопътучеч министър Захариев, името на когото се спомена тук, в нищо не е виновен. Аз не съм негов приятел, за да го защитавам, нито съм пълнопомощник на Димитър Илиев, когото обвиниха, че му бил ортак, но това не трябваше да бъде изтъквано тук. Той беше един послушен министър на Филев. Каквато вина носи, тя беше на Филев, или ако има вина, тя е дотолкова негова, доколкото е бил слаб министър, който не е могъл да се противопостави на своя шеф.

Г-да народни представители! Г-н Багрянов начерта една програма в една доста дълга реч, която не само е пълна с човешки чувства и човешко отношение към българския народ, не само с загриженост за неговата съдба и стопанско благополучие, но в нея има и общочовешки проблем — една програма, която иска да реши въпросите по-издълбо, тъй както ще се разрешат издълбо след развързката на световния конфликт.

Г-н Багрянов не прокара в своята реч никакъв шовинизъм. Г-н Багрянов не ни каза, че трябва да завоюваме, той не ни каза нищо, което може да изложи добрия държавник и името на българската държава. Нека направим едно сравнение с нашите съседи, да видим как постъпват те в този момент, за да разберем дали ние имаме или те имат някакво преимущество.

Стана банално да приказваме за маршал Тито или за гръцките андарты, но и аз ще кажа няколко думи за тях, само за да направя сравнение между България и двете съседни страни — Югославия и Гърция.

Маршал Тито, който е правоверен комунист, води едно четническо движение, силата на което е твърде голяма, и може би по-голяма, отколкото ние смятаме. Но маршал Тито простира своето влияние и своите акции не в сръбска земя, ами там, където има инородни елементи, които трябва да бъдат сплени в югославянската държава. Маршал Тито, като изхожда от позицията, че прави Балканска федерация, в която Македония ще бъде самостоятелна, в края на краищата насочва своята политика към възстановяване на югославянската държава. Следователно сръбските и хърватските комунисти в края на краищата се очертават като шовинисти. Това е ясно. Още повече е ясно от това, че сам Симович от месеци наред застава зад Тито и го поддържа; сам Чърчил прати собствения си син с маса офицери в щаба на Тито. И когато Тито се срещна с Чърчил, имаше вече двама свои министри в кабинета на Шубашич, който е шеф на кабинета на крал Петър. Следователно сръбските комунисти, които са следвали школата в Москва, се показваха шовинисти.

Какво става в Гърция? И там става същото. Гръцките андарты не развиват акция на юг, където има чисти гръци, а на север, където има българи и трябва да делят мегдан с нас и със сърбите.

Нашата външна политика трябва да използва тези моменти. Ще бъде от голяма полза за нас да се направи сравнение между сърбите и гръците и нас българите, които не сме комунисти като Тито и като гръцките андарты, от вестниците на които цитираше г-н д-р Минков. Ние сме лоялни и можем да бъдем градивен камък за изграждането на една миротворна и сполучлива уредба на Балканите.

Г-да народни представители! Какво трябва да бъде отношението ни към тези страни, аз ще разгледам този въпрос малко по-късно, когато ще разгледам въпроса за Македония. Сега ще се спра и на отношенията ни с други наши съседи. Досега ние, българите, сме печелили всички сравнения на фронтовете, и ако се отзовем на апела на г-н Цанков, можем да имаме пак много блестящи победи, но в края на краищата ще имаме пак поражение, защото нямаше дипломация. Всички наши сравнения са проигравани поради нашата лоша дипломация. Ние сме били винаги като таралеж, настръхнал на всички страни, готов да се бори и в края на краищата да изгори в собствения си огън.

Излишно е да се казва каква трябва да бъде нашата политика спрямо Турция. Ние нямаме никакви аспирации към нея. Нашата политика трябва да бъде искрено миролюбива, защото в миналото Цариград е струвал много на българите. Но да не приказваме за това.

Какво е положението в Румъния ние не знаем. Г-н министърът на външните работи може да ни даде известни данни сега или по-късно. Дали този конфликт, който се разразява, няма да противопостави румъните срещу нас, не зная, но ние вярваме, че те няма да направят нищо, защото ние сме уредили отношенията си с тях чрез един договор и сме напълно лоялни. Но туй не е още достатъчно. Румъния е функция от положението на Русия, защото аспирациите на Румъния към Добруджа са функция от аспирациите на Русия към Бесарабия. Затова ние трябва да се обърнем към нашата съседна Русия и окончателно да си уредим отношенията тъй, както трябва. Тогава и функцията на нейната политика, Румъния, ще бъде сигурна и ние ще знаем какво ще става. Така също функцията на руската политика е и Турция. Ключът не е никъде другаде, а само в Москва. И затова нашите очи трябва да бъдат обърнати към Москва.

Аз зная какво ще ми се възрази: как е възможно да преговаряме с една болшевишка държава, няма ли да си обркаме строевете? Това е голямо заблуждение и голямо предубеждение. Лоша политика е да смятаме, че националните интереси трябва да отстъпят на социалните, да турим нашите социални интереси пред националните и да кажем: с Русия ние не можем да преговаряме, а можем да поддържаме само коректни дипломатически отношения, както се казваше в миналото. Това не може да бъде. С Русия ние ще имаме искрени отношения не само затуй, че тя е наша освободителка — на това не държи толкова — но и защото Русия и България имат еднакви интереси на Балканите. Ето защо нашите отношения с Русия трябва да бъдат много дълбоки и искрени, да се облекнем на нея и да обхващам двата фланга на север и на юг.

Г-да народни представители! Преди повече от 6—7 месеца правителството на г-н Божилков се обърна с едно запитване към руската легация тук, би ли се съгласила руската държава да сключи търговски договор с България, за да възобновим нашите търговски връзки. Само след едно запитване Москва отговори утвърдително. Оттогава до 1 юни, когато дойде правителството на г-н Багрянов, не са направени никакви по-нататъшни постъпки от страна на нашето правителство за сключването на търговски договор с Русия и да се възобновят търговските ни връзки с нея. Много от нас казват: какво ще ни даде Русия? Даже чух, че г-н Багрянов в една конференция на военни казал: «Защо ще даваме търговски консулства на Русия, когато нямаше търговски връзки с нея?» Аз туй не го вярвам, а само го лансирам. Русите са готови да сключат търговски договор с нас и да ни дадат памук срещу тютюн и розово масло. Ако ние искаме да водим искрена политика с Русия, трябва да се възползуваме от тази възможност. Знае се, че приказките са приказки, но делата са, които истински свързват народите и хората. Търговските връзки с Русия ще ни поставят в непосредствена близост с нея и ще черпим всички последици от една такава политика.

Г-да народни представители! Ида на най-болния въпрос, който се повдига в речта на г-н министър-председателя Багрянов — въпросът за корпуса. За него в речта на г-н Багрянов е казана само една дума, която аз даже не можах да дочуя и трябваше след това да я прочета. Обаче туй не омаловажава значението на корпуса и намерението на правителството. Аз чух г-н Стаев да казва между другото: «Много е късно.» Той иснаше да каже, как ще отстъпим оттам, как ще поддържаме нашите търговски връзки с Германия, когато Дунавът вече е задръстен?

Г-да народни представители! Министърът на финансите ще ни каже за 30-те милиарда лева банкноти, които имаме от нашия търговски износ по железницата, която минава през Ниш. И аз питам: затуй ли ляхме кръвта на нашите синове, затуй ли поддържаме един път, за да продаваме нашите стоки на Германия срещу книги? Оттам дойде и нашата инфлация, доколкото я има, и нашата монета отиде надолу. Следователно това съображение, че с корпуса поддържаме нашите търговски връзки с Германия, трябва да падне и никога не трябва да го има пред вид.

Защо трябва да опразним Сърбия, т. е. да бъде изтеглен корпусът? Аз няма да говоря за лошите отношения, които съществуват между нашия корпус и местните германски власти. Аз не зная дали са толкова идеални отношенията между нашия корпус и сърбите, та сърбите са плакали и искали ние да държим там корпуса и че някой сърбин писал на брат си, че добре се държали българите! По силата на обстоятелствата корпусът, който има да се разправя с войските на Тито или Дража Михайлович, трябва да върши и лоши работи — да запалава и къщите на хората. Аз не зная дали е имало такива неща. Ние не знаем дали работите са вървели така гладко, за да кажем: вижте каква добра роля изигра корпусът — обличихме се със сърбите! Даже Михайлович, както изнесе д-р Минков, казал на един наш българин: «Вземете си Македония.» Наивни работи. Хората водят война денонощно с нас, гледат да ни изтикат, възприемат комунистическата идея, и искат да направят Македония член на югославянската държава, а ние си въобразяваме, че Михайлович, заради корпуса, ще ни даде Македония! Корпусът трябва да бъде изтеглен заради туй, защото по никога договор ние не сме били длъжни да го пратим там, защото нямаше аспирации там и няма защо да простираме нашия фронт от Белград до Солун и от Солун до Черно море. Нашите сили са малки да поддържаме един такъв фронт. Идват такива времена, когато анархията, която ще настане на Балканите, ще наложи нашата войска да бъде събрана, за да се браним.

Г-н Цанков каза, че нашите граници са били там, където е Тито. Нашите граници не са там. Германия отстъпи от Сталинград и каза: «Ще пазя крепостта Европа». Ние няма да кажем: «Ще пазим крепостта Европа», а ще кажем: «Ще пазим крепостта България». Коя? Старите предели ли? Не само старите предели, ще включим Македония и Беломорието — нашите аспирации. Там е нашата крепост. Ако речем да гоним Тито, ще трябва да отидем на Триглав, Любляна и Фиуме, където Тито е отишъл, за да го унищожим. Който тръгне подир змията, за да се намъкне в леглото ѝ, той сам ще изпита отровата ѝ. Ние не можем да бъдем толкова експанзивни и да се простираме върху големи територии.

Нашите велики съюзници, които почнаха тази война, не са ни питали какво ще стане със Сърбия, която не беше разоръжена не по наша вина, Сърбия, през която минаха немските танкове и оставиха оръжието да се скрие по планините, и сега е въоръжена повече, отколкото нашите войски там.

И затова г-н министър-председателят казва, че трябва да напуснем тази територия, защото само пакости чакат България от стоещото по-нататък на нашите войски там.

Сега ида на въпроса за Македония. Ние губим ли Македония? Г-н Стайнов ви каза тук, че всички без изключение сме с убеждение, че Македония е българска. Няма спор каква е Македония. Няма българин, който да каже, че Македония не е българска, че тя не принадлежи етнографски и географски към България, че не сме се борили за нея. Нашата писменост е оттам, там е Охрид, там се е бил Самуил. Всичко това е вярно. Македония е българска и ние ще се борим както можем и колкото можем за нея. Но има борба и борба. Първо се поставя въпросът: ние борихме ли се да вземем Македония? Не. Тя ни беше дадена от завоевателите на сръбите, от германците, да ѝ управляваме. Те взеха мините, ние взехме администрацията и похарчихме десетина милиарда лева за това и онова. Ние стоим в Македония, за която в германските карти пише: «Под българско управление». Не казвам, че германците ще ни я вземат, но се поставя въпрос: сигурни ли сме, че Германия ще победи? Ако сме сигурни, че ще победи, ние никога няма в борба да загубим Македония. Но ако Германия загуби войната, за какви сражения говорите, какви апели правите? Я си затворете очите, мислено погледнете в мрака на българската съдба, ако Германия загуби войната, и кажете има ли някое светло пламъче, в което да вперим поглед и да кажем: ще се борим за Македония. Сочи се Самуил, който 30 години е водил война за Македония. Къде са онези времена! Не може сега да се води война 30 години без танкове и други оръжия, които нямаме. Със съюзниците ние не можем да се борим за Македония. Аз не казвам, че Македония ще я загубим, обаче ще се борим по други пътища за нея. Кой казва, че се отказваме от Македония и че ще загубим Македония? Аз казах, че ние изгубихме всички сражения и ако почнем сега едно сражение за Македония, и него ще загубим. Но има други сражения — на дипломатите. Те ще водят борбата. Г-н Багрянов не току тъй чете своята реч с недомълвки тук-таме. Я се поставете в положението на г-н Багрянов вие, които не можете да смелите тази реч, и кажете: можете ли да прочетете такава реч? Кураж се иска. Това е цяла революция в нашата дипломатия. Но тази революция се налага. Г-н Багрянов подема една тежка дипломатическа борба да спаси Македония и вярвам, че ще я спаси за българската държава и тя ще остане българска, защото е населена с българи. Заблудение е да се мисли, че това ще стане чрез апела на г-н Цанков.

Същото е, г-да, и за Беломорието. Ние няма да спасим Беломорието с нашите замашки, защото борбата е страхотна. И г-н Багрянов ви каза, и ние го знаем, че не е по нашите сили да се месим в световния конфликт. Аз съм спокоен, че при обявяването на «символичната» война бях един от 6-те души, които не гласувахме за нея. Но според г-н Лазар Попов тя била обявена, за да изразим европейската солидарност против англо-американската плутократия. Защо ще отиваме да оправяме Европа ние, слабата България? Ние сме получавали досега само удари от Европа. Да говорим ли за кондоминиума на Добруджа, за недаването на 6-те дивизии от Германия, за да спасим Солунския фронт в 1918 г.? Ние получавашме от Европа само измами и удари. Когато имашме Санстефанска България, английските интереси и австро-унгарският империализъм наложиха България да бъде разкъсана. И оттогава насам идват нашите нещастия. Не са пътищата на войната, по които ще дойдем до обединението на нашето отечество.

Г-да! Прави ли г-н Багрянов завој? Тази дума «завој» аз я произнесох през м. януари, когато заседавахме в залата на болшинството в Народното събрание, като казах, че ако евентуално трябва да се направи завој, трябва да имаме такава и такава политика. Тогава цял вой се повдигна от ваша страна. Сега, слава Богу, сте спокойни. Следователно малко от мъдростта на българския народ е влязла във вашите глави, защото разискванията сега не стават с припряност и пререкания, а с търпение и изслушване. Аз мога да бъвам, но вие сте длъжни да ме слушате, както ние слушахме г-н Цанков — неговите речи на месия. Слушаме го, защото е държавник, който може да ни каже нещо. Макар ние да не сме държавници, но понеже идем отдолу, все пак някой от нас може да има известен проблясък, може да каже нещо добро. Затова сме длъжни да се слушаеме.

Александър Цанков: Вие не дойдохте отдолу, а отгоре! Недев, който Ви избра, Ви е роднина.

Петър Марков: Недев ли? Ще извинявате.

Таско Стоилков: Е, под тая мярка беше де. Сега игра няма тук. Аз бях под енциклика поставен. Недев ме ликвидира преждевременно, но изгоря в огъня. Вие бяхте под тая мярка.

Някой от народните представители: Говорете за завој.

Петър Марков: Ще говоря за завој. — Не се прави никаква политика на завој, никаква политика на Бадوليو или Керенски. Тук се хвърлиха обвинения към г-н Багрянов и се направи алозия за Керенски и Бадوليو — две мръсни и срамни имена. Г-да народни представители! Историята ще опише какъв е бил Керенски и дали Керенски е могъл да направи друго освен това, което е направил. Защото такива грамадни събития, като руската революция, не са по боя на Керенски, за да ги спре или да ги отклони. А що се касае за Бадوليو, няма такъв човек в България, който да скрои такъв капан на германците и да ги удари с нож в гърба! Г-н Багрянов в своята реч каза, че трябва да вземем съдбата на българската държава в нашите ръце. Г-н Багрянов не е англофил, или русофил, или германофил, а само българофил — това, което се проповядва отдавна. Ето завој, който правим: да бъдем българофили, да служим само на българските интереси и да не се срамуваме да направим всички отстъпления, които трябва да се направят в интереса на българската държава. Няма скрупули и жестове в политиката, когато трябва да се спаси собственото отечество.

Таско Стоилков: Така го разбираме и ние. И цял народ така го разбира. Лекции ли ще ни четеш?

Председателстващ д-р Петър Кюсевианов: Моля Ви се, г-н Стоилков, недейте смущава оратора!

Таско Стоилков: Не го смущавам. Аз му помагам.

Петър Марков: Г-да народни представители! Тук се отправи миналата вечер един апел от г-н Александър Цанков към българските националистически сили. Този апел, тъй както беше отправен, получи дори аплодисментите на г-н министъра на външните работи. Аз не съм видял, но ми казаха, че г-н министърът на външните работи аплодирал думите му за обединена България. Какво иска да каже г-н Цанков, когато над главата на правителството, над главата на Народното събрание апелира към националистическите сили да се борят за обединена България?

Александър Цанков: (Казва нещо)

Петър Марков: Кой дава право на един депутат да апелира към националистическите сили да се борят мимо властта в защита на обединена България? Ами че това е конспирация, това е апел към гражданска война. (Оживление)

Г-да народни представители! Кои са националистическите сили, към които апелира г-н Цанков? Аз не знам кои са, но на всеки случай това не е българският народ, защото ако ще се апелира към българския народ, г-н Багрянов апелира към него и българският народ прие неговата политика, българският народ стон зад него и ние всички тук знаем, че българският народ не стои зад Цанков и на неговите апели той няма да се отзове, а ще се отзове на апела на г-н Багрянов. (Ръкоплескания)

На Вашия апел, г-н Цанков, няма да дойдат дори и Вашите последователи по селата, които аз познавам. Те слушаха речта на г-н Багрянов и казаха: «Тук сме; някога ние вървахме с г-н Цанков, тогава когато той беше наистина една полезна личност, но дойде време, когато той трябва да се оттегли, тъй като не може да понесе такава политика.»

Кои са националистическите сили в тази страна? Че вие призовавате ли българския селянин, призовавате ли българския занаятчия, българския изстрадал чиновник, хилядите дребни търговци и работниците, които не пратиха конспираторите в Балкана, а съвсем други ги пратиха? От тези хора не призовавате ли някои да се борят за обединена България? И каква обединена България вие защитавате? (Възбуждения)

Г-да народни представители! Може да се смеят някои оттам, но след смях винаги идва плач, когато смехът е неоснователен. Аз смятам, че мнго пъти ние се смяхме в тази Камара. Много пъти, когато министърът на външните работи искаше да направи някои изявления, ние казахме: не, ние всичко знаем, няма нужда, ...

Обаждат се: Това не е вярно!

Петър Марков: ... за да дойдем сега да обвиним Иван Попов, че много бил мъчял, че много бил инертен, когато ние бяхме инертни, защото не искахме да го слушаеме, защото ние сами се лишихме от правата си.

Обаждат се: Точно обратното е вярно.

Петър Марков. Не е обратното вярно.

Таско Стоилков: Тогавашият външен министър, въпреки нашите искания, не само не свика външната комисия, но не свика и болшинството по онова време. Та това го знаят двестата души, които са тук! Не се говори така!

Петър Марков: Г-да народни представители! Идвам на един въпрос съдбоносен за нас: ако ние тръгнем по пътя,

който ни сочи г-н Багрянов, който е един път на отскубване — нека употреба тая дума — който е един път на отслабване най-малко на връзките ни с Германия — да не каже по-силна дума — какво ще стане, ако Германия победи? Може ли да победи Германия? По този въпрос какво казаха тези, които зацъпаха тезата да останем там, където сме? Те бяха трима души и между тях Лазар Попов беше най-скромният. Той каза: «Германия не е казала своята последна дума.» И смутелеви нещо за новите оръжия, но не можа да се обособи добре. Той по-рано говореше за четирите милиона резерви, а сега ги премълчава. Г-н Цанков пък казва, че не може да бъде победена Германия, защото Хитлер е казал, че ще се жертвуват до един германец, но няма да капитулират, че след тая война ще има само преживели ужасите на войната, а няма да има победители. Какво означава това? Че ще употребят страшните изстребителни средства на химическата война. Обаче ние виждаме, че колкото и да е страшна тая война, която се води, слава Богу, малко загиват. Ние на такава борба не можем да разчитаме и не може да се хванат на това хоро слаба България. Като малък народ нашата сила е големият морален кураж да кажем истината, да служим на правдата, да бъдем справедлив народ. Само с туй ние ще излезем на зелената маса, на която ще се решават съдбините на народите, и с нашето младо, крехко стопанство, което няма да ни изправи като един просяк. Ние ще се явим с едно силно и крепко стопанство, което Багрянов ще създаде, за да можем да бъдем един културен народ. Всичко друго е от лукавото. Ние не можем да си служим с изстребителни средства на химическата война и не можем да поемем отговорност за тази вандалщина, която ще се прояви. Простата логика казва, че ще спечели химическа война този, който е далеч от театъра на военните действия. А кой е далеч от театъра на военните действия? Германия ли, Англия ли? Нито Англия, нито Германия, Само Русия и Америка са далеч от театъра на военните действия. И от химическата война те няма да страдат. Химическата война ще увеличи страданията и ще изстреби други народи; може би и нас да ни въвлече в дъното на пропастта. Във всеки случай тя ще се реши в полза на тези, които са далеч от фронтите и които имат възможност да изпращат повече материали, повече оръжия и повече войници на фронтите. Следователно не се ловете на тази въдица и не ни подхвърляйте на това заблудение — да участвуваме в борбата. Българският народ не може и не желае да участва в тази каша.

Г-да народни представители! Кабинетът Багрянов по-нататък ни сочи други два въпроса за разрешение — въпроса за амнистията и еврейския въпрос — като факти, които спъват правилното отправление на неговата политика. Най-напред за амнистията. Страшен ли е този въпрос и по силите на този кабинет ли е? Така се постави от тази трибуна този въпрос. Г-да народни представители! Много право се каза, че амнистията дават силните кабинети. Това е вярно. Кабинетът на Божилков можеше ли да даде амнистия? Ами че той намаше властта в България — войсковите началници действаха по свои наредби, издаваха присъди и ги привеждаха в изпълнение.

Димитър Марчев: Това не е вярно. Не може да се говори така за военната власт!

Петър Марков: Така е, вярно е.

Димитър Марчев: Военната власт е оторизирана от правителството и тя отговаря пред правителството.

Д-р Иван Вазов: Правителството не се е крило зад военните и зад когото и да било. То стоеше начело на управлението и е готово да отговаря и пред човешки, и пред Божи съд, и пред съда на историята. Туй го запомнете добре.

Петър Марков: Всеки ще отговаря за своите деяния, не само вие, но и всички ние.

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: Г-н Марков! Недейте се отклонява. Говорете си.

Петър Марков: Г-да народни представители! Не може да става сравнение между силата на кабинета Божилков и силата на кабинета Багрянов.

Стефан Радионов: Туй е вярно. (Ръкоплескания)

Петър Марков: Г-да народни представители! Един кабинет, който се крепи на българския народ и черпи кураж от него, който събужда творческите сили и ентусиазмът на народа, той е силен кабинет и може да си позволи да даде една амнистия с известна близка или далечна политическа цел. Една амнистия, от която няма да има резултат, не е никаква амнистия.

Кой може да даде амнистия? — Този, който ще премахне онези социални причини, онези военни причини, онези разнобразни причини, които тинат хората в гората. Може ли кабинетът Багрянов да ги премахне и като даде амнистия да облекчи положението? Аз смятам, че всичките причини може да се премахнат напълно.

Преди всичко ние имаме четници в балканите, които по чисто идеологична болшевишка линия са отишли там. Наблюдават събитията към нашите граници и отиват хората там да се регистрират. Но това не са болшинството от тези, които са по балканите. Има други, които са отишли там по съвсем

други причини. Отиват полицаи в един град и хващат десет души, които утре не са в града и никой не ги знае къде са, защото са били в свръзка със своите братя, със своите близки в планините, или са имали еднакви идейни разбирания с тях. Близките приятели и роднини на тия 10 души изчезват, като отиват в планината, защото се боят за своите глави. Ето тези хора могат да бъдат върнати, като им се даде опрощение, защото те са имали еднакви идейни разбирания, а не деяния. Който има престъпни деяния, той ще понесе наказание.

Игнат Хайдудов: Г-н Марков! Кой е по-голям приятел на кабинета Багрянов, това ще каже утрешният ден. Но аз Ви поставям един въпрос: знаете ли, че и след идването на власт на кабинета Багрянов, има нови избягвания в горите? На какво влияние се дължат те? На «разбиранията» ли или на «деянията»? Давайте правилна преценка на нещата.

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: (Звъни). Моля Ви се, г-н Хайдудов.

Петър Марков: Г-да народни представители! Ако ние се изслушваме, няма да се пререкаваме.

Правителството на Багрянов преди три дни прочете своята декларация: правителството на Багрянов едва напоследък внесе успокоение и сигурност у гражданите; (правителството на Багрянов тепърва ще даде възможност на някои хора да се замислят и да напуснат балкана, ако са сигурни за своя живот. Кой ще гарантира сега живота на тия хора, ако няма амнистия? Никой, защото има един механизъм, поставен в действие, който ги обезглавява щом се върнат, понеже са били четници, шумкари и са въстали против своята държава. Силният кабинет на г-н Багрянов, който сега води една външна политика, която е по-друга, която българският народ възприема малко по-иначе, отколкото вие, този кабинет може да даде успокоение във всички слоеве, защото той засяга въпросите, които отчасти докараха шумкарството. Ето така ще се дойде до отслабване на четническото движение, за да не бъде то една голяма язва, от която се боим. Следователно амнистията може да бъде дадена от правителството на г-н Багрянов.

Таско Стоилков: Ако трябва правителството да даде амнистия, Парламентът ще я гласува. Правителството обаче ще я внесе тогава, когато то намери това за добре.

Петър Марков: Г-да народни представители! Правителството на Багрянов смята, че и по еврейския въпрос трябва да стане нещо, за да не бъде пречка за разбирателство с онези, с които трябва да се разберем. Ние няма да се връщаме сега върху разправията кой е виновен за него. Еврейският въпрос беше язва за Германия не заради друго, а защото в Германия 45% от професорите бяха евреи, а повече от 50% от журналистите бяха също така евреи. Лекарите, адвокатите, въобще интелектуалците бяха също така евреи. Защо? Защото германците от десетилетия предпочитаха да дават своите синове за офицери, а бедният народ да отива в фабриките. Така полето на свободния интелектуален труд остана на евреите. Естествено е, че в Германия еврейският въпрос беше голям и сложен проблем, макар че не е този начинът за разрешаването му, който там беше възприет.

Когато се обсъждаше законът за еврейския въпрос, в комисията по Министерството на вътрешните работи ежедневно прекарваме до 3 ч. през нощта; и какво се установи? Установи се, че има един единствен журналист еврейин, за когото колежите му молеха да не бъде лишаван от правото да бъде журналист, и се установи, че има един единствен професор — професор Фаденхехт — който е покръстен в 1914 г. и който не се чувства никакъв еврейин. Следователно у нас проблемът за евреите не е поставен на интелектуална почва. Той може да се постави само на почвата на индустрията и търговията.

Но, г-да народни представители, нима туй, което направихме, облекчи стопанското положение на България? Нима има някакъв напредък в това отношение? Нима експлоатацията от индустрията, особено от търговията, намала? Нищо подобно. Напротив и индустрията, и търговията попаднаха в още по-лоши и алчни ръце. Ето защо, ако ние искаме да решим въпроса за индустрията и търговията, ще трябва да го решим еднакво за българите и евреите и тогава той ще намери своето правилно разрешение.

Ние трябва да турим сами кръст на еврейския въпрос. Защо лекарите, адвокатите, зъболекарите, работниците и занаятчиите ги лишихме от възможността да работят и да се препитават през време на войната, когато работната ръка е недостатъчна и оскъдна? Ние нямаме лекари да лекуват, а караме евреите лекари да чукат чакъл. Това е разточителство на интелектуалните сили. Ние трябва да ги върнем. Един принцип има: всеки трябва да се труди, за да живее. И ние трябва да им дадем възможност да се трудят.

Г-да! За търговията и индустрията обаче ще трябва да намерим по-скоро съответното разрешение. Ние не можем да разрешим този въпрос, както сме направили да разрешаваме всички въпроси — на барабан. Ако трябва да отложим изпълнението след войната, нека да го отсрочим, но този въпрос трябва да се реши сега по принцип.

Таско Стоилков: Обмислен е този въпрос и е решен в съзанието на правителството. Бъдете сигурни, че то има и разбиранието, и указанието да му даде такова разрешение, което да не бъде оскърбление на общественото чувство.

Председателстващ д-р Петър Кьосованов: (Звъни) Моля Ви се, не прекъсвайте.

Петър Марков: Г-да народни представители! Правителството Багрянов няма само тази декларация, а преди това има ред мероприятия в стопанската област, по които аз искам да се спра.

Г-да народни представители! Ще ми позволите едно сравнение между г-н Багрянов и Александър Стамболийски, покойният наш държавник. Аз се много боя да не би тая политика, тъй както се очерта от тая маса, да претърпи същата катастрофа, каквато катастрофа претърпи политиката на Стамболийски, ако се направят същите грешки. И сега ние имаме един човек, който изхожда от селския народ, с голям идеализъм, каквото идеализъм имаше и Стамболийски. И сега има един човек, който е готов да се бори за националните интереси, каквато готовност имаше и Стамболийски. Но в края на краищата имаше хора, които не искаха да търпят земеделското движение. И понеже Стамболийски имаше слабостта да не призовава в управлението другите съсловия, да не се позовава на интелигенцията и армията, той остана самостърг, облекнал се само на селското движение и на една имажинерна — така ще я нареча аз — оранжева гвардия, защото в края на краищата тя не беше нищо. Стамболийски загина и с него загина едно движение, което щеше да направи епоха в българския живот.

Правя това сравнение не защото сегашното положение е същото, но защото смятам, че отсега още кабинетът Багрянов трябва да вземе всички мерки да не се повтарят грешките на земеделското движение. Първо, г-н Багрянов трябва да вземе в ръцете си цялата българска интелигенция. Неговата реч е възприета от целия народ и той е спечелен за туй управление. Г-н Багрянов ще трябва да продължава във всяко направление настръхването на интелектуалния труд, за да може той да служи всеотдайно на неговата политика. Г-н Багрянов ще трябва да вземе армията в ръцете си, защото тя е народна армия и няма къде да отива (Ръкоплескания), за да не се повтарят авантюрите от 9 юни и 19 май, които донесоха неизброими пакости на България. Ако това стане, Багрянов няма да бъде изправен пред тая фаталност, пред която Стамболийски беше изправен.

Г-да народни представители! Като разглеждам стопанската политика на правителството, аз се натъквам на следните обстоятелства. Първо, нека си призна — ще ме извини г-н министърът на търговията — аз не считам, че се касае за една нова стопанска система. Искам да бъда честен и да кажа: не се касае за нова стопанска система, а за нова организация — организация за събиране на мнения, които да бъдат полезни за правителството, организация за разпределение. Това е много добро, защото на мястото на мъртвата организация — стопанските камари, на които бяха назначени председатели и секретарите — дойде друга организация, в която влизат представители на работниците, на земеделците, на кооперациите, на търговците и на местните дейтели, които да разпределя по справедлив начин продуктите на селото в околната, в областта и в държавата. Това е една хубава организация. И аз смятам, че това е била мисълта на правителството, а не да създава нова стопанска система. Министрите, които носят отговорности, те правят преобразованията, а не комисиите, които са само изпълнителни органи, най-много съветателни.

Какво се направи, като се тръгна по тия нови пътища? Каза се, че ще се съставят таблици за цените на земеделските произведения. Това е добре по начало. Житото ще бъде 14 лв., това толкова, онова един-колко си. Какво се цели с това? Казаха го много ясно, формулата е много добра: от цената на труда и материалите, вложени в производството, се определят цените. От тая база по-справедлива няма. Оттук трябва да се изхожда, за да има справедливи цени за земеделските произведения и съобразно с тях трябва да се качат цените на другите продукти. Защото, когато качите цените на земеделските произведения, а цените на другите продукти останат ниски, тогава няма справедливост. Според новата цена на житото ще трябва да бъдат качени и цените на другите продукти. Например за продуктите на скотовъдството няма справедливи цени, но то е дребен проблем — вие там ще се намесите и ще поправите цените.

Аз искам да се спра на въпроса за индустрията. Г-да народни представители! Правителството казва: ще унищожим черната борса. Как? Ще дадем на населението продукти на такива цени, че никой да не купува на черната борса. Когато цената на житото е 14 лв. и има хляб на фурните, кой ще отиде да купи хляб на двойна цена, когато може да купи на определената цена? Даже когато не достига някому хляб, ще купи на село по приятелски. Следователно за земеделските произведения черната борса се унищожава. Но да видим как ще унищожим черната борса в индустрията.

Г-да народни представители! Един килограм гьон се продава сега 3-4-5 хиляди лева. Един дециметър кожа се продава до 80 лв., следователно за един обща кожата струва 1500—2000 лв. Един метър оксфорд достига 700—1000 лв. метър, а 1 кгр. памук — 2.000 лв. Това значи да ходи селянинът с гол тумбак. Ще догонят ли селянинът тези цени, за да насити търбусите на нашите индустриалци, които удвоиха своите капитални и предприятия, и ще унищожим ли черната борса? Трябва да се определят цените на индустриалните произведения от производствените разходи. И законът казва това. Това става в фабриките, но не става по свършен начин, за да може да се унищожи черната борса.

Контролът, който се прави, не е добър. От анкетите, които сме правили, се установи, че контролът не е свършен. Аз предлагам на г-н Славчо Загоров да турим ръка на всички фабрики за продукти от първа необходимост, като поставим технически и счетоводен контрол. Когато се направи калкулация, всяка стока, която излиза от фабриката, ще се знае какво струва. С това ние не искаме да унищожим фабриканта, на когото ще се даде печалба за общото ръководство на неговото предприятие. Г-н Загоров казва: «Това е болшевизъм.» Тая контрола беше избягната и черната борса шестува. Аз имам на краката си обувка от черната борса за 7.000 лв., а утре ще искам и 8.000 лв. Тежко и горко на българския чиновник, който не може да отдели 7.000 лв. за един обувка! Тежко и горко на българския селянин, който трябва да си купи цървули за 3-4 хиляди лева!

Следователно, ако искате да се справите с цените, трябва да турите ръка във всяко отношение върху индустрията. Без да я експроприирате, ще турите ръка върху нея, за да може да се задоволи народът.

Таско Стойков: Искате да кажете: на производството да се тури ръка.

Петър Марков: Индустрията е производство. — Има един друг въпрос, г-да народни представители, във връзка с индустрията. Ние трябва да мислим за следвоенните въпроси още отсега. Г-н министърът на финансите държи една реч, от която се разбира, че най-големия финансово положение скоро ще стане много критично. Ние го знаем това. Скоро ние ще дойдем до много деликатно положение. Приходите на държавата трябва да се засилят. Той каза един важен принцип в своята декларация преди месец или две седмици: вместо да увеличаваме данъците ние ще увеличим производството, а като увеличим производството, ще увеличим и приходите. Това е вярно. Но, г-н министре, а си задайте въпроса: когато ще увеличите производството на българската земя, а няма да можем да го изнасяме в Германия, защото няма път или компенсации не могат да станат, откъде ще постъпят износни мита? Те няма да постъпят. Как тогава ще повдигнем производството до такава степен, че да увеличим постъпленията от данъците толкова, колкото е необходимо? Ето един грамаден проблем.

Следователно трябва да работим отсега, за да създадем приходи за държавата. Те ще дойдат по два пъти.

Г-да народни представители! Г-н д-р Никола Минков, когото много уважавам, каза: «Да монополизираме застрахователното дело и тютюневата търговия.» Аз ще отида по-нататък. До края на войната ние ще трябва да изградим нашата вносно-износна търговия върху принципа, на който почива Дирекцията за храноизнос. Всеки търговец трябва да стане агент на държавата, за да можем да контролираме печалбите, като онези печалби в повече, които не са им необходими, за да живеят, се вземат за един принудителен заем от държавата. Докъде ще стигнем с 3-процентовите бонове? Няма ли да отидем до инфлация? С 250.000 драхми в Гърция не може да се купи един хляб, а с 5 милиона драхми не можеш да се острижеш и обръснеш.

Следователно трябва да се тури ръка на цялата стопанска мощ, която съществува в този момент, за да можем да спасим държавата, защото дойде ли крахът, падне ли левът, страшно е.

Кое докара инфлацията? Докара я несъответствието между това, което се изнася, и това, което се внася. Българският селянин всяка година отправяше стоки за 7-8 милиарда лева в странство с малка печалба. Срещу това какво получаваше? Получаваше $\frac{1}{3}$ в стоки и $\frac{2}{3}$ в банкноти. Един голям грях на Добри Божилов е, че той натъгли Българската народна банка с банкноти, а срещу вземанията си българският селянин получи вместо стоки 30 милиарда лева книги и малко стоки. Но какви стоки? Ако тези милиарди лева не бяха обрънати в играчки за деца и други джунджурии, които се внесоха, а в истински стоки, които са необходими за стопанството, нямаше да паднат парите, защото селянинът щеше да има какво да си купи. Сега селянинът си натъгли джоба с пари, а няма какво да си купи на пазара и казва: «Конят струва 30.000 лв., а хората ми дават 40.000 лв.!» Дават, защото ги е страх за парите. Отива на пазара и гледа, че се продава оксфорд, искат му 500 лв. за метър, а той дава 550 лв., защото няма какво да прави парите си. Нарушено е равновесието между търсенето и предлагането, основният закон в търговията. Това ще докара катастрофата в стопанския живот, която ние трудно ще изживеем. Ще я изживеем само като възприемем този път, който сочи правителството — само по реда на компенсациите да става търговията, без да лишим частната инициатива от възможност да се развива, като държавата взема свръхпечалбите във вид на заем, за да може да покрие своите задължения.

Г-да народни представители! Няма земеделски народ богат — това трябва да се помни. Ние сме земеделска страна. Отдавна ние бием тревога, че трябва да станем индустриална страна. В същност ние имаме сега една паразитна индустрия. Големите сили, които дадоха всичко в тази война — не ще казвам кой ще бъде победител — в края на краищата ще дойдат и ще пометат нашата покровителствувана индустрия, която се крепи благодарение на нашата митническа бариера и която е причина да се продава килограм гвоздеи двойно и тройно по-скъпо, отколкото струва в странство. Аз зная много индустрии, които продават четворно по-скъпо. Тая индустрия ще рухне един ден. Ние трябва да мислим за този ден. Нашата

страна ще изпадне тогава в положение на катастрофа и малкото работници в индустрията ще останат без работа.

Има обаче една друга индустрия, която не се подпомага — земеделската индустрия. Отсега още трябва да работим за повдигане на земеделската индустрия. Нека се създаде един индустриален фонд, нека се насърчат кооперативните предприятия и частните лица да работят в тая област. Нека се създаде земеделска индустрия, за да можем да увеличим доходите от нашата земя, да намерим работа на излишната работна ръка в селото, за да преодолеем огромната криза, която ще настъпи след войната.

Най-накрая, г-да народни представители, аз си позволявам като стар кооператор да кажа, че в селата особено кооперацията е единствената организация, която спестява грамадните разходи при размяната. И в този момент тя допринася за изчезването на черната борса и успокоява народа. Кооперацията е утешителна форма на обмяната, на търговията, на която държавата ще се облекчи. Затуй кооперацията трябва да получи всички поощрения, които заслужава.

Г-да народни представители! Аз ще заключа със следните думи: няма да завършим с всички онези авантюри, които бяха присъщи на миналите войни, няма да достигнем до нашето национално обединение по старите пътища; няма да се оправим, ако не оправим преди всичко нашата дипломация. Ние различаваме, че в този момент всички грешки на миналото са забелязани, ще се поправят и ще тръгнем по нови пътища. Но това още не е достатъчно. На международната арена, на която ще се разрешават съдбините на народите, вероятно ще се търсят по-големи ценности, отколкото досега. Ние не бива да се явим на тази арена като цигани със скъсани гащи и с идеите на еснафството, с простотията, с ограничеността и завистта, която съществува на Балканите, с нашите дребни сметки. Ние трябва да се явим с по-широки идеи, които г-н Багрянов очерта, ние трябва да се явим като напредничава нация, която има широка душа, която е готова да преговаря с всички и да направи всички отстъпки, които са възможни, за да вземе всичко, което ѝ принадлежи. На тая база поставена нашата политика, ние ще можем да оправдаем нашето минало. Ние дадохме писменост на славянските народи, ние дадохме първи държавна организация на балканските славяни, ние дадохме богомилството — едно-широко народно движение, ние дадохме трудовата повинност — едно много голямо дело — ние дадохме на човечеството много неща. Но сега, когато ще отидем да преговаряме с тези, които ще приключат войната, трябва да отидем с нови ценности, за да бъдем достойни и да заслужим една по-завидна съдба. (Ръкоплескания)

Председателстващ д-р Петър Кьосенванов: Има думата народният представител г-н Ангел Държански.

Ангел Държански: (От трибуната) Г-да народни представители! Войната, по общи признаци на всички участващи в нея и на всички наблюдатели, се намира вече в своята последна фаза. Развързката наближава. Черни облаци се събират над хоризонта на България. Ето накратко обстановката, при която противят заседанията на нашата извънредна сесия, към които, забележете, българският народ проявява небивал досега интерес.

При тази критична обстановка, повече от всякога дълг се налага на всекиго от нас, когато излиза на това отговорно място, с пълна откровеност, с пълно съзнание за отговорността, която носи, с пълна яснота и абсолютно добросъвестно да разгледа поставените ни въпроси, а на ония, които слушат, се налага голяма търпимост, колкото и известни въпроси да бъдат за тях неприятни.

Споделям мисълта на г-н министър-председателя, че нищо случайно няма в живота на отделния човек, както и в тоя на организирания общество, на държавите, че всичко се движи планомерно, по определени закони.

След 19 май се пристъпи у нас към една макар постепена, но планомерно провеждана политика на отнемане свободите и правата на българския народ, осветени от основния ни закон.

На два пъти се произведоха законодателни избори и двата пъти — особено втория, през 1939/1940 г. — те минаха под знамя на едно подтикване, на едно задушаване свободната воля на българския народ, каквото рядко познава нашата най-нова политическа история.

Целта беше много ясна: да се получи в резултат едно Народно събрание, което по своя състав да бъде удобно за оная политика, която ще бъде провеждана. В това направление всичко се вършеше планомерно, защото някои фактори имаха ясно съзнание за приближаваня се световен конфликт и с оглед на позициите, които България, по тяхна преценка, трябваше да заеме в него, следваше да бъдат отстранени всички обстоятелства, които биха спънали развой на нещата или биха ги отклонили от предначертания път.

Така, това Народно събрание дойде привидно в името на реда и запазване неутралитета. В името на тоя лозунг ние поискаме доверието на българския народ, защото войната беше вече започнала и с Полша беше свършено.

Имаше изобилни признаци, които за всички трезви хора в тази страна говореха много ясно, че България е намерила вече своето място в бъдещия световен конфликт, макар той да беше още доста далеч по време и място и макар от всички официални места да се говореше само за мир и неутралитет. И понеже

виждахме това, ставайки изразители на ясно подчертаното и от никого неоспорвано настроение на българския народ против каквато и да било авантюра, ние при всички случаи, когато имахме такава възможност, правехме своите предупреждения и за голямо наше огорчение бяхме таксувани като пораженици, родоотстъпници и едва ли не като хора, които само злото мислят на своето отечество и на своя народ.

Нека ми бъде позволено, г-да народни представители, в тоя ред на мисли да се позова на таква едно предупреждение, което аз направих в своята реч по първото четене на законопроект за гражданската мобилизация през пролетта на 1940 г. По този закон аз изказах следните мисли. (Чете)

«Г-да народни представители! При същата почти международна обстановка на 1915 г., м. март, беше поднесен на народното представителство и приет от него един закон, отдавна вече престанал да бъде в сила — законът за обществена предвидливост, който по-късно, след като претърпя няколко изменения, получи окончателна форма като закон за стопански грижи и обществена предвидливост. Наистина тия два закона, особено вторият от тях, който по съдържание твърде много напомня днешния, не могат да не възбудят у мене спомена за онова тежко минало, което нашият народ изживя. Тогава, на 1915 г., когато законопроектът за обществена предвидливост беше поднесен за гласуване от народното представителство и в последствие приет, също така България, запазвайки на онова време неутралитет, беше свидетелка на една страшна война, когато мощни противници бяха изправени един срещу друг за разрешаване на големи световни проблеми. Днес ние сме свидетели на същото, когато пак мощни противници от двете страни са застанали да разрешават световните проблеми със силата на оръжието. И тогава, както и сега, се възвести, че България е останала в мир и че ще запази неутралитет. Въпреки това обаче не мина много време и на есента на 1915 г. България беше намесена във войната.

Г-да народни представители! Всичко това като си спомням, аз си поставям въпроса: дали, поднасяйки ни този законопроект за гражданска мобилизация, неговите автори няма — ако не те, други някои — утре да ни поставят в същото положение? И точно затова аз със смущение и страх излизам на тази трибуна.

Аз считам, че всички ние имаме дълга с цената на всички усилия, с цената на всички жертви да направим всичко възможно, за да предотвратим една трета авантюра. Две авантюри в миналото бяха извършени и две катастрофи изживяхме. Ако бъдем поставени в положението да извършим и трета авантюра, бъдете уверени, че трета катастрофа, а може би и последна, ни чака. Имайки пред вид как се развиват нещата, аз основателно се страхувам, че таква нещо ще стане. Аз имам дълга да направя това предупреждение.

Още две думи, г-да народни представители! Войната, модерната война е твърде тежка и тя не е по силите на един малък народ. Тя носи твърде големи изненади, особено за малките народи, затова защото ако големите народи при едно голямо и модерно въоръжение понесат поражения, те ще се справят може би по-лесно с трудностите след войната, но един малък народ, какъвто сме ние, една бедна страна не е в състояние да понесе едно поражение.»

Г-да народни представители! Няма да ви чета апострофите, които тогава ми са направени и които ясно илюстрират вашето, на болшинството, отношение по тия въпроси, защото много бих се отклонил от моята сегашна задача.

На 1 март 1940 г., при влизането на България в тристранния пакт, ние, 18 народни представители от опозицията, отправихме една интерпелация до тогавашното правителство, в която, като правехме една обективна и лишена от всяка сантименталност и увлечение преценка на положението в тогавашния момент, заставахме решително против вземането на страна в страшния кървав двубой на големите, като обстойно мотивирахме това си становище. Разбира се, че мимо това наше разбиране и противно на нашите предупреждения нещата се развиваха по своя предварително начертан път. Няма да ви занимавам и със сцените, които тогава се развиваха в нашата заседателна зала, защото много добре си ги спомняте. България беше вмъкната в тристранния пакт, тя стана съюзница на Германия, Италия и Япония и с това застана на една от воюващите групировки. Малко по-късно се стигна и до абсолютно безполезната, излишната във всяко отношение, неоправдана и по преценка на всички що-годе здравомислещи хора в тая страна, абсурдна и гибелна за България война с Англия и Америка, която някои, може би за собствено свое успокоение, нарекоха само «символична».

Тук му е мястото да заявя, че напълно споделям и одобрявам оная част от декларацията на министър-председателя, че нашата малка и бедна България бе тласната в тая война противно на волята на българския народ. Завчера г-н Лазар Попов започна своята реч с декларацията, че, бидейки на тази трибуна, той ще остане честен, но не устоя на това си обещание, щом отрече истинността на това твърдение на г-н министър-председателя, заявявайки, че като е одобрило решението за обявяване на въпросната война, Народното събрание било в унисон с народното желание. Това е лъжа, г-да народни представители! Истината, абсолютната истина по този въпрос, която никой честен човек в България няма да отрече, е, че българският народ, целокупният български народ се отнесе по един абсолютен начин отрицателно към това ваше решение

и към тази война. Това, за честта на нашия народ, трябва дебело да бъде подчертано, за да няма куража никой и никога вече да твърди противното.

Друга фатална стъпка, която отговорни управници по пътя на своето увлечение извършиха, е окупацията на Сърбия и изпращането на наши войски чак до Черна гора и Босна, без да имаше за това каквато и да било нужда от гледище на добре разбраните интереси на нашата държава, на нашия народ; това е в пълно противоречие и с подчертаната идея на г-н министър-председателя за братска солидарност между балканските народи, населяващи, както той се изрази, тоя нещастен полуостров на Европа.

По тоя начин и по тоя път на погрешни ходове в нашата външна политика се стигна до днешното вече крайно тежко положение, което е свило до болка сърцето на всеки добър българин, което и мнозина опиянени довчера върна днес в ясно съзнание, за да се чудят сега кой път трябва да се хване за излизане на спасителния бряг.

Ето, г-да народни представители, резултатите, засега поне, от престъпната политика на последните няколко правителства, която вие напълно одобрявахте и дори поощрявахте.

На 22 март тази година в едно от последните заседания на нашата минала редовна сесия, ние, 8 народни представители опозиционери, отправихме друга интерпелация до тогавашното правителство, в която, като му напомняхме онази от 1 март 1941 г., направихме следните констатации. Г-да народни представители! Мога да бъда малко отегчителен с тези цитати, но аз считам, че не е зле да се връщаме от време на време и да се справяме с миналото. (Чете) «Три години минаха оттогава. Развильте се през това време събития са известни вече на всички и ние трябва да заявим, че през всичкото това време останахме със същото разбиране по въпросите на външната ни политика и едновременно с това да констатираме, че тези събития не само не ни опровергаха, но напротив дойдоха да потвърдят нашите схващания и да оправдаят опасенията ни.»

Какво е положението днес? Войната в Европа навлиза вече в решителна фаза. Тя наближава все повече и повече нашите граници. А с зачестилите напоследък въздушни нападения не само над столицата, но и над други градове и селища тя се развихря вече със страховтна сила и върху нашата територия. Гинат хора, рушат се ценности, създавани от Освобождението насам с цената на непосилен труд, кървав пот и дребни спестявания. Маса български семейства останаха без подслон, загубили цялата си покъщнина, а същата участ очаква сигурно и още много други.

В това време, за обща изненада, членове на правителството сноват надлъж и нашир из страната и разглеждат въпроси из областта на външната политика без оглед на развоя на войната.

Въпреки многократно направените от вас декларации, че нищо чуждо не желаем и ще пазим само своето, наши войски и днес продължават да стоят в земи, за които ние никога не сме претендирали, вместо да бъдат прибрани в нашите граници и с това да засилят тяхната отбрана.

От друга страна не може да не се констатира, че държавният ни суверенитет все повече и повече се нащърбява — обстоятелство, което, изглежда, не прави никакво впечатление на отговорните места.

Докато с изминаването на всеки нов ден СССР продължава да се налага като голям, мощен и меродавен фактор в международното общество, настоящи български министри в публични речи говорят за «нормални» дипломатически отношения с него и мислят, че това би било достатъчно за България в утрешния ден. Тия «нормални» дипломатически отношения обаче бъдат известно недоумение, като се има пред вид, че в последни дни съветският пълномощен министър е напуснал страната. А за никого не е тайна, че българският народ, водим от чувства на дълбока признателност и братска обич към великия руски народ и към неговата държава, желае най-близки и сърдечни приятелски отношения с тях.

Нелегалното движение в страната, вместо да изчезне, продължава да съществува като една язва в нашия вътрешен живот. Причините за това, противно на твърдения от правителствени среди, са преди всичко от вътрешно естество, а никой не желае да ги издири и вземе мерки за тяхното отстранение. Начинът, по който правителството иска да се справи с това ненормално явление, е явно погрешен, а средствата — крайно неефекасни, ако се мисли, че по пътя на терора може да се поддържа вътрешният ред и спокойствие на страната, наистина толкова необходими за днешно време.»

Разбира се, че, върно на своята практика, правителството и тоя път не пожела да се вслуша в нашите предупреждения, въпреки наличността на безспорни вече факти, и не се съгласи да се постави тази ни интерпелация на дневен ред. И работите стигнаха, г-да народни представители, дотам, че, както казва министър-председателят: «Отежнената в последните години съдба на българския народ, за няколко седмици през м. май беше сляла колебливо на един кръстопът, от който всяка крачка изглеждаше фатално-катастрофална.» Нима някой добросъвестно може да отрече наличността на тази опасност?

Видейки последователен на своето разбиране и ставайки изразител на настроението на цял народ, аз дължа да изкажа задоволството си от следния пасаж в декларацията на министър-председателя: «И ето вече десет седмици източните Балкани са спечелени за мира. Ето вече десет седмици, в тия светкавични времена, българската съдба полена-лена се измъкна по стръмната пътечка на човешката солидарност, вместо да бъде тикната по кървавия път на егизма и войната.»

При това изявление мене ми остава да направя само едно пожелание и един апел към всички: да подкрепим тая нещастна българска съдба в изкачването ѝ — но по-бързо, г-да — по тая стръмна пътечка, защото бурята я наближава и ако тя своевременно не стигне до спасителния заслон, има опасност да бъде застигната и унищожена. Това е върховен дълг в настоящия момент на всеки българин, който милее за своето отечество.

Нека да бъдем реалполитици, г-да народни представители! И без да се увличаме от каквито и да било чувства, страсти, сантименталности, спокойно и обективно да преценим положението. Единствено по тоя път можем да имаме правилна преценка. А стигнали веднаж до правилната преценка, до правилната диагноза, много по-лесно ще можем да намерим и средствата и цера за спасението.

Преценявайки по тоя начин положението на нашата страна в днешния момент, аз виждам нещата в следната светлина:

1. Участието на България в днешния световен конфликт от гледище на нейните интереси е едно с нищо неоправдано положение. Какви морски пътища търси България, какви световни пазари, какви колонии? Може ли тя да има амбицията да налага някому една или друга политическа система, каквито цели преследва днешната война?

2. Продължаване положението на война с Англия и Америка е също, както и нейното обявяване, едно престъпление към интересите на българския народ, което води към гибел.

3. Продължаването на досегашната политика на неискреност и провокации към СССР е в пълно противоречие с чувствата на признателност, които нашият народ питае към руския, в пълно противоречие с историческите, културните и кръвните връзки, които свързват двата братски славянски народи, както и с добре разбраните интереси на нашата държава, която във всички времена и при всички обстоятелства може да разчита на подкрепата на своята освободителна.

4. Поддържането и в настоящия момент на окупационния корпус в земи, за които ние никога не сме претендирали, е едно светотатство с идеите на нашето Възраждане, с паметта на борците за нашата свобода и независимост и в пълно противоречие с изказаната от министър-председателя идея за разбирателство на малките братски народи на Балканите.

5. С поддържането на нашия държавен живот и сега още на системи и институти, чужди на нашето държавно развитие, на нашия народностен бит, продължава едно грубо посегателство върху националната ни самобитност и държавна самостоятелност.

Тук му е мястото да поздравя правителството с разтурянето на Дирекцията на националната пропаганда, не защото националната пропаганда въобще е излишна, а защото тая дирекция беше само един бюрократичен институт, който със своя строеж не носеше никаква полза за нашата национална кауза.

6. Не споделям преценката, която министър-председателят дава на нелегалното движение, като противонародно и анти-социално. Казаха го моите колеги г-н Мушанов и г-н проф. Стайнов, писали сме го в интерпелацията си от 22 март т. г., повтарям го и сега: потърсете причините за това явление в нашия вътрешен живот, за да откриете и средствата за премахването му.

Тодор Кожухаров: Външни причини не виждате ли?

Ангел Държански: Това движение намира причините си, по наша преценка, в пълното обезправяване на българските граждани, в административния и полицейски произвол, в страшния гнет, който се упражнява върху български граждани от самозабравили се власти. Усмрителната акция, предприета срещу това движение, се беше превърнала в едно безогледно и повсеместно преследване, придружено с побоища над невинни жени, деца и старци, с убийства, палежи на къщи и други средновековни прояви.

При наличността на тази преценка за нещата, които са изправили днес страната ни пред една реална опасност и застрашават нашето съществуване като свободна и независима държава, единствено средство за нейното спасение и за подпомагането ѝ по стръмната пътечка на човешката солидарност аз виждам само в следните мерки, които без отлагане трябва да се вземат:

1. България да напусне тристранния пакт, който и без това фактически не съществува. Това е първата неминуема стъпка, без която е немислимо преустановяването на войната с Англия и Америка, нито пък установяването на искрени и приятелски отношения със СССР.

2. Да се преустанови положението на война с Англия и Америка.

3. Да се започне една искрена и приятелска политика със СССР и не се допускат в страната ни никакви враждебни към нея действия, от каквото и да било естество.

4. Да се оттегли напълно корпусът, което наистина министър-председателят обеща, но което правителството в първите си дни още трябваше да направи.

Панайот Станков: Докъде да се оттегли?

Ангел Държански: 5. Да се разформирова всички чужди на народния ни бит и на държавното ни развитие институти и организации.

6. Да се закрийт концентрационните лагери и да се разформирова така наречените черни работни дружини, в които голям брой добри българи се третирали като роби.

7. Да се даде пълна политическа амнистия, като едновременно с това обаче се смени и старият полицейски апарат, за да не се стигне до положението при бившия министър Дочо Христов, когато по административен път се даде някаква sui generis амнистия, но завърналите се доброволно бяха подложени на нови преследвания, побоища и дори избивания. Тезата на г-н Лазар Попов против амнистията ми се вижда несериозна, щом като той я мотивира със слабостта на държавната ни власт. Не чувства ли Лазар Попов, който иначе е толкова логичен, че изпадна в тежко противоречие, като от една страна намира, че държавата ни била слаба, а от друга страна се позовава на силата на същата за запазване на обединена България в днешните ѝ граници?

8. Да се уреди бързо и радикално еврейският въпрос, като се отмени законът за защита на нацията, за да се премахне от челото на великодушния, веротърпим и толерантен български народ едно тъмно петно.

9. Да се тръгне по пътя на възстановяването свободите и правата на българския народ, осветени от основния му закон.

10. Да се пристъпи към широки стопански и социални преобразования с тенденция за подпомагане социално слабите.

Имам сега да направя един апел към правителството. Вие, г-да, имате днес властта в ръцете си и разполагате с всичките средства и сили, които държавата може да ви даде. Почерпете само воля и кураж от спонтанно проявените завчера пред Съдебната палата и бурно манифестирани чувства на признателност от гражданите на разрушената и обезлюдена столица към миролюбивата декларация на министър-председателя, за да вървите по-смело по пътя на мира към спасителния бряг. Това трябва да става обаче с по-бързи крачки, защото всяко забавяне може да се окаже наистина фатално, катастрофално. Само в такъв случай вие можете да разчитате на одобрението на вашата политика от целия народ и да получите неговата подкрепа.

Още две думи към правителството, за да завърша. Като се има пред вид, че настоящото Народно събрание далеч не изразява народните тежкотни, особено в настоящия момент, че то отдавна вече е изживяло мандата си и продължава съществуването си само по един закон, от него самото гласуване, налага се то да бъде разпуснато, за да се извърши едно ново допитване до народа по големите и съдбоносни въпроси на днешния ден из областта на нашата вътрешна и външна политика. (Някои народни представители ръкоплескат)

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Има думата народният представител д-р Иван Йотов.

Д-р Иван Йотов: Г-н председателю! Ако е възможно да дадете отид, защото всички са изморени.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Колко време ще говорите?

Д-р Иван Йотов: Половин час, най-много 40 минути.

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: Давам 10 минути отид.

(След отид)

Председателстващ д-р Петър Кьосеиванов: (Звъни) Заседанията продължава.

Има думата народният представител г-н д-р Иван Йотов.

Д-р Иван Йотов: (От трибуната) Г-да народни представители! Преди всичко дължа да изкажа благодарността си на бюрото, че вместо да говоря пръв, както беше ме определило, ми дава възможност да се изкажа последен, т. е. след като има възможност да чуя ораторите по изложението на г-н министър-председателя и главно ораторите на опозицията, които аз смятам за най-главните оратори — от една страна г-н Мушанов и г-н Петко Стайнов и от друга страна г-н проф. Александър Цанков. Останалите г-да оратори, критиката, която те направиха, и мненията, които изказаха, слагам на втори план, не защото ги смятам по същество по-маловажни, но защото тяхната критика, според мене, е повече от домашно, къщно естество и каквото и да кажат, каквато и критика да направят, в края на краищата те ще гласуват за онова, което правителството предложи.

Другояче е с г-н Мушанов, г-н Петко Стайнов и г-н Цанков. Г-н Мушанов и г-н Цанков, по-малко г-н Стайнов, когато упражняват критика върху експозето на г-н министър-председателя, искат власт. Г-н Мушанов прочете пред нас декларацията на 13-те и чувствувайки се в положението на знаменосец, от чиито ръце знамето е изтръгнато, той иска да му се докаже казаното от г-н министър-председателя, че неговият кабинет е дошъл по спонтанно изразената воля на българския народ. Г-н Мушанов се усъмня в това и поиска то да му бъде доказано. Г-н Мушанов забравя, че същият въпрос на свой ред може да се зададе и нему: той с неговите тринадесет представлява ли българския народ, толкова повече, че той укори г-н Димитър Илиев, един вид не поиска да му даде право да говори от името на българското село, защото изложението на 13-те било подписано от една част от бившите водачи на бившето земеделско движение, на бившия Български народен земеделски

съюз. Аз дължа да подчертая това обстоятелство, защото г-н Никола Мушанов — съжалявам, че сега не е тук — дойде на власт навремето с помощта на други три партии, освен демократическата; дойде на власт отдолу, дойде на власт с помощта на народа, тъй както никой не е идвал в България — с 650.000 гласа — и в по-малко от 3 години време доведе работата дотам, че го свалиха с преврат, и то така, че нито един в България не вдигна малкия си пръст, за да го защити. И същият г-н Мушанов смята, че при неговите тринадесет народът е повече, отколкото при правителството на Иван Багрянов.

Г-н Петко Стайнов също така критикува правителството, обаче е по-ловък човек от г-н Мушанов. Макар че лозунгите, под които той се е подписал, са взети от неговия ръце. Петко Стайнов, като си запазва авторското право, одобрява лозунгите и моли само за едно — да бъдат приложени те така, както той ги разбира. Защото очевидно е, между онова, което правителството декларира, и онова, което г-н Петко Стайнов разбира, има чувствителна разлика.

Г-н Александър Цанков с познатия нам патос защити пред нас познатата ни вече от много негови излизания на трибуната теза, като й даде един нов финал. Новото в неговата теза е, че той свърши с един апел, отправен към всички млади национални сили, да се обединят около него, за да спасявал страната, така както едно време, през 1923 г., я спасил.

Александър Цанков: (Казва нещо)

Д-р Иван Йотов: Г-н Цанков, колчем дойде случай да прикажа за 1923 г., не пропуска никой път да каже, че му приписвали убийството на 30.000 души българи. И той път не пропуска да спомене това обстоятелство, не пропуска да спомене, че го наричали кървав, обаче той от това не само че не се срамува, не само че не го отрича, но го счита за своя най-голяма, най-значителна заслуга пред българския народ и българската държава. Това често напомняне на тия събития от страна на г-н проф. Александър Цанков очевидно не представлява нищо друго, освен един психоаналитичен комплекс във фройдовски смисъл. Аз разбирам добре г-н Цанков.

Александър Цанков: Къде си свършил медицина?

Д-р Иван Йотов: В края на краищата, след като ни занимава един част и половина, г-н Цанков свърши, както казах, с един апел за единение на националните сили около него. Явно е, че г-н Мушанов и г-н Цанков се движат от една благородна амбиция, да се притекат на помощ на нашето отечество в един изключително тежък, изключително труден момент. И не само те, г-да — всички, които говориха тук, говориха с загриженост, говориха така, че действително пролича у тях страхът за утрешния ден.

Но когато г-н Цанков и г-н Мушанов имат в себе си тази амбиция, могат ли да дръзнат да отречат, че същата благородна амбиция е в наличност и у г-н Багрянов, и у г-н Драганов, и у всички техни колеги от Славейко Василев до Руси Русев земеделеца — за разлика от Руси Русев военния министър? Безспорно тази амбиция я има и у правителството на г-н Багрянов. И когато българският народ познава управлението на г-н Цанков и управлението на г-н Мушанов, не е ли логично да се помисли, че той в този най-труден момент, вместо в техните ръце, по-скоро би сложил съдбата си в ръцете на г-н Багрянов, новия човек, за който той има най-добри представи от първото му министерствуване като министър на земеделието?

Безспорно това е така и няма нищо чудно в този фант, който цитира тук Петко Стайнов, че едва ли е имало радиоапарат в България, пред който да не са се натрупали маса хора да слушат дългоочакваната реч на министър-председателя Багрянов, която не само че оправда очакванията; а далеч ги надхвърли. И трябва ли сега, когато ние сме се събрали тук, за да се изкажем по експозето на новия кабинет, простено ли е, в интереса на българската държава ли е да се правят критики, които не държат за елементарната коректност? Другояче аз не мога да си обясня опита на нашия колега Лазар Попов да тури в устата на г-н министър-председателя думи, които той не е казал, а именно, че декларацията се базирала на предпоставката, че Германия губи войната. Подобно нещо никой от вас не чу да се казва в декларацията. Следователно тая виходка на г-н Лазар Попов, тези негов думи — понеже имаше апострофи, той каза нещо повече: «Нека ме опровергае г-н министър-председателят» — не бяха нищо повече и нищо по-малко от една провокация. Когато се говори по външната политика — аз и друг път съм го казвал това в заседанията на Министерството — всеки от нас трябва да тегли 10 пъти думата си, преди да я каже. Нима се съмнявате вие, че тия хора, които стоят на министерската маса, не съзнават тежестта, която са поели върху плещите си? Нима в техния патриотизъм може някой от нас да се съмнява? Това е изключено. Аз тук чух дълги тиради за Македония, за Тракия, за българските национални идеали. Но защо беше всичко това? В същност се разбиваше отворена врата. Вие всички чухте много добре изложението, чели сте го после и във вестниците. Никъде в него не личи, че кабинетът на Иван Багрянов се е отказал от националните идеали на българския народ и от националните ни аспирации. Тогава откъде този кураж да се обвинява правителството в това? Друг е само неговият начин на достигане на националните идеали, тъй като последната страница не е обръната. Ние действително имаме под наше, българско управление — unter bulgarische Verwaltung —

новите земи. Г-н Петко Стайнов дори искаше да направи запитване за една немска карта, на която тия земи бяха така отбелязани. Обаче дотогава, докато на една мирна конференция не сключим мир, ние окончателно владение на тия земи нямаме. Следователно голямата задача е как националното обединение да бъде осигурено. Не става дума за отказване от националните аспирации. И аз смятам, че декларацията по външната политика на правителството е направена с изрази, претеглени на такива аптекарски везни, че действително трябва да се учудваме на нея. Съвсем не е така, както някои искат да кажат: ние вече се отказваме, ще тръгнат кербани с бежанци от Тракия и Македония. Нищо подобно, г-да. С предпазливост, която прави голяма чест на онзи, който е писал декларацията, се изтъква възможността българският народ да запази своята самостоятелност, да запази своята държава, да не влезе във война. И пасажът за корпуса е редактиран с прецизни изрази — като се отдръпне корпусът, да не се дойде до нова война и до нови страдания.

Таско Стоилков: Няма да стане това. Старият Ви казва, че няма да стане това.

Д-р Иван Йотов: Важното е, че в експозето на министър-председателя никъде не личи да се отказва той или да пренебрегва националните идеали на българския народ. И затова всички оратори, които говориха в тази посока, смятам, че разбиваха отворени врата, правеха удари във въздуха. Аз имам пълната вяра, че днешното правителство милее за Македония, за Тракия и за Добруджа...

Таско Стоилков: Това е вярно.

Д-р Иван Йотов: ... и при дадените условия ще направи всичко, за да ги запази. (Ръкоплескания) Аз чувам тук из тремовите и по улиците да се създава настроение, като че ли едно пораженско правителство е дошло на власт.

Обаядат се: Не е вярно.

Д-р Иван Йотов: Моля, г-да, аз чух отдеде даже нещо друго — чух да се казва, че откак дошло правителството на Багрянов, шумарите станали повече. И първият слух, и вторият слух имат една единствена цел — да дискредитират правителството. Има хора, които не могат да спят спокойно, щом като се е намерил човек в България, който да събуди надеждите и упованията на целия народ, и преди всички на българското село, което в края на краищата ще решава въпроса над въпросите. Аз си спомням, че д-р Никола Минков и други оратори, които в миналото не са имали отношение към селото, днес, когато така съдобносно се слагат въпросите, признават и подчертават, че въпросът над въпросите е дали комунистите, които действително представляват опасност, ще завладеят селото, или ние, властта, ще го завладеем. От това ще зависи в края на краищата съдбата на нашата държава.

Г-да народни представители! Външната политика днес се обуславя от вътрешната политика. Нашата външна политика знае се каква е, тя е очертана. Нашите национални идеали се знаят, известни са много добре на всички ни. И един Петко Стайнов онзи ден ви казва: защо спорите за Македония, кога е казано, че Македония не е българска земя? Безспорно е, че тя е българска. Никой тук не се съмнява в това, че тя е българска. Въпросът не е там. Въпросът е дали ние ще можем да намерим сили в себе си, тия граници на обединена България да ги запазим, дали ще имаме материалната сила за това. И аз с гордост мога да констатирам, че досега, въпреки всички обвинения, които се хвърлят по адрес на нашата външна политика, тя се е движила в големите свои линии правилно. Щом можахме да запазим нашия военен потенциал досега неизползуван, щом успяхме да запазим нашия вътрешен мир и нашето стопанство до голяма степен, аз смятам, че това са големите предпоставки, това са големите гаранции за запазване границите на обединена България.

Аз казах, че външната политика на България — тя е известна само като българофилска и никаква друга филска — се обуславя от вътрешното положение. За жалост машината от ораторите се спряха на него. Трябва да ви изповядам, г-да, че колкото пъти дохождам тук на заседание и се съберам и говорим, аз излизам успокоен, излизам с един впечатления, а щом се върна долу и вляза в контакт с народа, веднага добивам други впечатления. Аспектът, изгледът на обществения и политическия живот тук добива едно очертание, а като отидем долу, очертанието е съвсем друго. И понеже от всички въпроси, които се слагат на нас, 9/10 са селски въпроси — земеделска е нашата стопанска структура и никой не може да я промени — онова, което става долу в селото, мене ме интересува не от стопанска гледна точка, а преди всичко от гледна точка на неговите политически отражения. И аз бих изменил на своя дълг като избраник от Пазарджишка околия, ако не ви кажа онова, което аз преди няколко дни и по-рано съм констатирал във всички срещи.

Миналата неделя имаше една конференция на всички стопански съсловия от Пазарджишка околия. Дойдоха и земеделци, и занаятчии, и работници — представители на шестте професионални организации. Станаха дебати и се гласува една резолюция. Направи ми дълбоко впечатление, че всички селяни, които вземаха думата, интересуваха ги преди всичко техният хал. И понеже аз чух неща, които се отразяват много

зле върху душата на българския селянин, аз съм длъжен да ви ги кажа.

Когато от комисарството — главното или тамкашното, не знам — нареждат да се раздава по 300 грама захар на евангелските граждани в селата, а на селяните по 150 грама, на нас се една страшна рана в душата на българските селяни. Не че с тая захар те ще станат по-богати и по-сити, а обстоятелството, че се третират като граждани второ качество ги шокира.

Г-да народни представители! Ако ви казвам този пример — а мога да ви изреда и други — то не е, за да правя демагогия пред вас, а само да подчертая, че сега повече от всеки друг път се налага органите на властта да оперират най-предпазливо, най-внимателно с душата на народа.

Каза се от г-н Игнат Хайдудов, че откак станал министър-председател Багрянов, шумарите се увеличили.

Игнат Хайдудов: Не, не съм казал това.

Д-р Иван Йотов: Ако не сте го казали, вземам си думата назад, обаче аз така разбрах. Това го чух и от други хора.

След като бегло скицирах външната политика, по която — пак ще повтора — не е позволено да се говори много и трябва да имаме достатъчно вяра в тия хора, които са тук на тая маса, че са достатъчно добри българци и патриоти като нас и ще могат да защитят добре нашите национални интереси, аз преминавам на вътрешната политика. Съжалявам, че го няма министърът на вътрешните работи, който е лекар и при това каза, че се интересува от речта на лекар-депутат, за да чуе какво ще кажа.

Няма никакво съмнение, че новият министър на вътрешните работи г-н Станишев внесе голямо успокоение, намали много напрежението, което съществуваше долу. Но трябва да се констатира същевременно, че това освобождение на интернираните чрез министерското постановление, което дойде да промени тактиката на борба срещу нелегалните, не се прилага така, както отук се нарежда. В окръжното на министъра на вътрешните работи е казано, че се забраняват занапред всякакви убийства без присъда, всякакви палежи на имоти, всякакви жестокости над когото и да било. Обаче това окръжно, което бе издадено въз основа на постановлението на Министерския съвет, цели десет дни стоа в Министерството на вътрешните работи, без да се съобщава на органите на Министерството на вътрешните работи долу. Има народни представители, с които бях заедно, когато се издаде това окръжно, и трябваше да настоям, за да се изпрати това окръжно долу.

Вие знаете какво значи промяна на тактиката срещу нелегалните. Трябваше ли такова окръжно цели десет дни да се държи и, ако не беше се повдигнал въпрос от нас, да не се изпраща долу? Има и нещо повече, което е по-страшно: окръжно се издава, обаче резултатът долу е друг. След като се издаде и съобщи окръжното на министъра на вътрешните работи, в една от точките на което се казва, че се забраняват всякакви жестокости спрямо когото и да било, в Пазарджишкото околийско управление има два смъртни случая, констатирани от лекар. Прокурорът ги е съобщил на своя министър. Какво означава това, г-да? Аз се обаждах няколко пъти на помощник-околийския управител: внимавайте какво вършите! — «Г-н докторе, внимаваме, знаем наредбата.» — Резултатът е, че двама души умряха.

Отук какво е заключението, г-да народни представители! Ако пет души бягат в гората като истински комунисти, 50 души бягат от страх, че като отидат в околийското управление, едва ли ще излязат живи.

Симеон Андреев: Не е вярно.

Д-р Иван Йотов: Недейте ме прекъсва, защото не познавате как са работите. Г-да народни представители! Аз имам документи, които мога да ви прочета.

Симеон Андреев: И аз имам документи.

Д-р Иван Йотов: Щадя вашето време и затуй не искам да ги чета. Тук имам заявления, изпратени до най-високите органи на държавата, от човек, който е бил.

Симеон Андреев: Така ги поощрявате.

Д-р Иван Йотов: Позната е тактиката, когато се иска да се развали впечатлението от един оратор — да се прекъсва, да се апострофира — затуй няма да отговарям. Но аз дължа да кажа едно — че в Пазарджишко, дето има увеличение на шумарите, това не се дължи на новата тактика за борба срещу тях, а се дължи на органите на местната власт. А че те са действително виновни, говори фактът, че прокурорът е арестувал четирма от тях.

Г-да! Новият начин на борба срещу нелегалните сигурно ще даде положителни резултати, но само при още едно условие. Какви са изгледите за резултата от една политическа амнистия, защото и за нея се призовава? Аз чух мнозина да се съмняват и да казват, че амнистията не само не би намалила числото на шумарите, а би го увеличила, и пеят песента на силната ръка. Г-да! И аз съм за силна власт, не съм за слаба власт. Въпросът е какво разбираме ние под силна власт и какво под слаба власт. Когато една власт със своите действия,

вместо да намали числото на шумарите го увеличава — това не е силна власт, това е слаба власт. Аз смятам, че органите на Министерството на вътрешните работи, съзнателно или не, саботират политиката на правителството, за да кажат утре: вижте, тая политика не дава резултати!

Г-да! Подадено е едно писмено оплакване от един човек, който не е никакъв дружбащ, който е бил секретар на околийско управление дълги години, който е стоворист, демократ. Народил десет деца, от които петима снове. — Един от тях е офицер, другите трима подофицери, а петият син бива арестуван и умира от побой в околийското управление. Този човек прави в своето оплакване следната констатация: «Ако така се постъпва с мене, чийто баща е бил курьер на Бенковски, ако аз, който съм бил чиновник дълги години в околийското управление, който съм бил в услуга на Интелижънс сървис в околийското управление в Пазарджик, дойдох до това положение, можете да си представите по-нататък как се постъпва с други!»

Г-да народни представители! Аз съм убеден, че от тая нова тактика за борба срещу нелегалните ще има резултат само когато административните органи вдъхват достатъчно доверие на онези, които биха се върнали, а не да ги е страх, че като алязат в околийското управление, едва ли ще излязат оттам. И политическата амнистия ще има резултат при едно условие: ако административният апарат, който беше по-рано приготвен за друга политика, бъде променен и синхронизиран, хармонизиран с тази нова политика за борба срещу нелегалните.

Г-да! Повдига се и еврейският въпрос. По него аз мога да говоря открито, защото вие сигурно ще си спомните жестоките реплики, които имахме в комисията и в пленума с бившия министър на вътрешните работи Петър Габровски, автор на закона за защита на българската нация.

Г-да народни представители! Как ще постъпи правителството по този въпрос, не знам. Вие знаете, че навремето сме дали генерално пълномощно на правителството, както иска, така да разрешава този въпрос.

Таско Стоилков: И вие го гласувахте!

Д-р Иван Йотов: Аз не съм гласувал нито закона, нито пълномощното. Няма обаче никакво значение кой е гласувал. Не се касае за лична отговорност на този или оня, касае се за държавна политика. Аз смятам, че много навреме се слага този въпрос, за да се намери неговото правилно разрешение. Навремето аз нарекох този закон против евреите не закон за защита на българската нация, а закон за опозоряване на българската нация, защото в него няма морал, няма принцип. В Германия се приложи расовият принцип. В България се кръстосаха два принципа — расовият, от една страна, и верският, от друга, и стана това, което можеше да се очаква предварително — създаде се възможност да се корумпира нашето свещенство с издаването на фалшиви кръщелни свидетелства. От самия комисар по еврейските въпроси, г-н Белев, който беше много доверен човек на Габровски, знаей, че от 10 милиарда лева, на колкото са изчислявани всички еврейски имоти преди влизането на закона в сила, държавата под най-различни форми е прибрала само 2 милиарда лева! Останалите 8 милиарда лева са останали пак у евреите, а една част у техните шаравани, които отидоха да им помагат, разбира се, не безкористно.

Таско Стоилков: Като добри българи! Ти Пешевото писмо трябва да не си го подписал, докторе! Аз така знам!

Д-р Иван Йотов: Г-да народни представители! По стопанската политика на правителството аз няма да прижазвам много, защото казах, че този въпрос не е от най-актуелните.

Ако искате действително да настъпи успокоение в душата на българския народ и да защитим държавата си като един човек, когато стане нужда, на всяка цена трябва да се разшири законът за преследване на незаконно забогателите чиновници, който г-н Сталийски сега префасонира, за да се поставят на подсъдимата скамейка всички, които са използвали военната конюнктура, за да натрупат големи печалби. (Ръкоплескания)

Ангел Сивинов: Съгласни сме.

Д-р Иван Йотов: Бившият министър на вътрешните работи г-н Дочо Христов и в пленума, и в няколко свои събрания каза на всеуслухание: чл. 4 ще го приложим сега предварително, за да хване дикиш, а не както беше в миналото — след войната. Обаче приказките на Дочо Христов останаха само приказки. Аз смятам, че този закон непременно трябва да бъде прокаран, ако искаме, както казах, да настъпи успокоение в душата на българския народ.

Повече върху стопанската политика да се спирам, смятам за несвоевременно, пък и времето ми е малко. Трябва да добавя, че Славчо Загоров беше първият, който изтъква юздите на стопанската политика. Когато сегашният министър-председател бе министър на земеделието и се завърна от Германия и Италия, той поиска да въведе твърдите цени, но вие знаете какво стана: вместо Славчо Загоров, си отиде Иван Багрянов и оттогава вече се изтърваха цените. Не е лесно, като изпуснеш коня за гривата, да го ловиш за опашката! За опашката мъчно се лови!

Таско Стоилков: Ще разсърдиш Гъбенски! (Смях)

Д-р Иван Йотов: Не Гъбенски, а ще има да влязат в затвора много високопоставени хора. Ако има забогатели даже хора от Парламента, ще трябва и те да бъдат поставени на подсъдимата скамейка. (Ръкоплескания)

Таско Стоилков: И те да влязат!

Д-р Иван Йотов: Пада ми се случай да кажа две думи за Парламента. Много укори са хвърляни върху този Парламент, много подигравки се сипят върху него, които той в своето голямо болшинство не е заслужил. Този Парламент е свършил голяма и ползотворна работа. Може да има и тук мърда — във всяко стадо има такава. Такива хора се броят на пръсти. Нищо не пречи тия хора да бъдат поставени там, където им е мястото, за да се очисти Парламентът от всякакви подозрения и да не дръзва никой да говори за него по несериозен начин.

Г-да народни представители! Аз казах, че колкото и да са важни стопанските проблеми, те сега не могат да стоят на преден план. На преден план стоят политическите проблеми. И ако направих отклонение и казах какво става долу, то е, за да ви изтъкна, че стопанските грешки се отразяват много зле политически върху душата на българския народ днес, когато действително той трябва да бъде най-много единен.

Въпросът над въпросите обаче си остава външната политика. И понеже сега ние сме сложили на преценка експозето на министър-председателя, направено от името на целия кабинет, преди всичко от гледна точка на външната политика, аз съм длъжен да констатирам, че целият български народ одобрява напълно тази политика и действително я посреща с облекчение. Тя ще намери и нашето одобрение — аз в това не се съмнявам — но потребно е, когато се говори по нея, да се говори по начин да се облекчава участието на правителството, да се облекчава неговата работа, а не да се затруднява.

Какво предлага г-н Никола Мушанов? Безспорно и той иска да помага на България. Той иска правителство от 7-те партии, регистрирани в неговата декларация. Ако той с 4 партии навремето докара до преврат, сега, ако му се даде властта с 7 партии — и комунистите вътре — всеки може да си помисли какво би станало! (Смях. Ръкоплескания)

Петър Савов: И 7 дни не ще стои на власт.

Петър Марков: Има и други хора, г-н Йотов. Не само Мушанов.

Д-р Иван Йотов: Аз ще кажа и за другите хора, г-н Марков. Не бързайте. Ако в политиката можеха да се правят експерименти, както в науката, аз бих се съгласил за 24 часа да се направи опит, за да се види какво ще стане. — Ще стане пълна катастрофа, по-голяма от първата. Затова аз мисля, че една такава атака от едното крило на опозицията, от ляво, е свършено несъстоятелна и ще бъде оборена.

Но да видим другата рецепта, която предлага друг цар — рецептата на г-н Александър Цанков. Той казва: елате всички национални сили около мен, елате да спасяваме България. Той не казва открито, че е против правителството, обаче като казва «елате да спасяваме», то е ясно какво иска. Какво значи рецептата на г-н Александър Цанков в този момент? Г-н Цанков не иде да обединява българския народ, а да го разединява. Неговата политическа позиция, неговата концепция е полярна. Тя разделя полярно българския народ, разделя го на две рязко разграничени и абсолютно противоположни групи. Ако това, което г-н Цанков иска, стане, не дай Бог, България е изгубена. Г-н Цанков забравя едно — че от 1923 г. до 1944 г. е изтекла много вода, че условията в 1923 г. бяха свършено други, а днес са свършено други. Г-н Цанков забравя и друго нещо — че тогава той беше по-млад човек, че у него тогава имаше повече енергия и по-голям кураж. (Смях) Днес той тия предпоставки ги няма. И ако се чува шушукане тук-там, че се готви нещо с г-н Цанков, с военни и туй-онуй, аз смятам, че с това се цели да се създаде само смут у ония, които искат да поддържат новата политика, която ни се изложи в експозето на г-н министър-председателя. Сега няма предпоставки да стане онова, което стана в 1923 г. Ако, както казах, това нещо стане пак, то ще значи гибел, то ще значи смърт за България. Онова, което мене ме радва в този момент най-много и което би трябвало да радва всеки българин, то е, че в този момент се намери лице, което да може като в фокус да събере симпатиите на целия български народ в себе си, и преди всичко симпатиите на българското село.

Иван Петров Недялков: Това е вярно!

Д-р Иван Йотов: . . . за да може да мобилизира енергиите на българския народ и да бъдат впрегнати те изключително в услуга на държавата. Истинско щастие е това, г-да, на днешното време. Навремето след погрома в 1918 г. българското село беше, което спаси държавата от анархия и революция. Във всички победени държави, които бяха съюзници на България — Германия, Австрия, Унгария и Турция — станаха революции и се промени техният държавен строй. Единствената държава от победените, където това не стана, където не се допусна нито революция, нито промяна на държавния строй, бе България. И заслугата за това принадлежи единствено на българското село и на неговия тогавашен водач Александър

Стамболийски. Можем да имаме каквото щем отношение към тая историческа личност — историческите личности винаги са предмет на големи controверси, на големи противоречия — обаче никой не може да оспори тоя маркантен факт в нашата следовенна история тогава.

Сега, когато България е в трудно положение, аз се радвам, че има друг човек, който събира в себе си надеждите на всички селяни и на всички граждани.

Иван Петров Недялков: На целия български народ!

Д-р Иван Иотов: Радвам се за това и му пожелавам от все сърце да успее. Разбира се, това зависи от много обстоятелства, от него самия, от неговите дарби, от неговия характер, обаче всички други предпоставки той ги има налице, както никой друг в България. Ако той не може да спаси България днес, никой друг не може да се приближи да разрешава тая много трудна задача. Аз смятам, че всеки, който по подобие на г-н Цанков, по подобие на г-н Лазар Попов, по подобие на когото и да било друг предлага днес обединение на «националните сили», в същност иска рефлекторно да разкъса всички национални сили. Това значи, че като се съберат от една страна така наречените «национални сили», автоматически да се съберат на другата страна всички други, които са против така наречените «национални сили». Тогава комунистите ще използват положението, ще се осъществи така нареченото единоръководство и тогава България е сигурно изгубена.

Казах, че всяка външна политика днес се обуславя от вътрешната политика. Успеем ли ние да задържим силите на народа на фронта на държавата, никакви опити на комунистите, на шумарите не са опасни. Повтарям — никакви! Целият въпрос е там — да спечелите селото!

Аз виждам някои хора да злорадствуват, да интригуват, да хвърлят клюки, че «дружбашината» се съживява отново, че тя повдигала отново апетитите си. Нищо подобно, г-да. Температурата — изменението се времената! Онова, което беше възможно през 1920 г. или през 1925 г., днес не е вече възможно. Всички правителства, от 19 май до днес, издигат един лозунг: държавата. Държавата днес е култ. Държавата днес, без разлика къде, и в Русия, и навсякъде, обзе всичко. Личността е нищо. Личността живее чрез държавата и за държавата. Може ли да твърди някой днес, че е възможно да се върне «дружбашината» в онази форма, в която беше по-рано? Нищо подобно. Нито може да има помисъл у някого, че ще се върне положението така, както беше. Касае се, г-да, за нещо друго. В този съблимен момент ние искаме да стане пълен и абсолютен синтез на българските сили — синтез, не разделение, не полярно раздвояване на българския народ. Успеем ли да постигнем това, аз съм сигурен, че България в големите си граници ще бъде запазена. Една милионна армия, запазена в днешния момент, е много ценна. Тъй както се слага положението около нас, при тия противоречия между интересите на великите сили, при тая наша запазена армия ще имаме един огромен коз в ръцете на българската политика за спасяване самостоятелността на българската държава. Този коз е в нашите ръце. Ако Турция, застанала на Протоците и на Цариград, успя да запази с векове своята империя, своята държава, и нашето географско положение е също такъв един голям капитал, от който можем да черпим в бъдеще.

Аз съм оптимист. Аз не вярвам, че положението е загубено. Аз не вярвам, че отново ще претърпим катастрофа. Аз имам убеждението, че можем благополучно, с един здрав кормчия начело на нашата държава, да изведем българския кораб до брега на мира, до брега на щастието, до брега на една самостоятелна, свободна, голяма и независима България! (Ръжоплескания)

Председател д-р Петър Кюсеианов: Има думата народният представител г-н Игнат Хайдудов.

Игнат Хайдудов: Г-да народни представители! От четири дни народното представителство с необходимата сериозност и загриженост промишлява по декларацията на правителството, на министър-председателя г-н Иван Багрянов. Четири дни народното представителство се изказва. Изказаха се различни мнения. Поради това аз правя предложение за прекратяване на дебатите.

Председателстващ д-р Петър Кюсеианов: Г-да народни представители! Съгласно чл. 21 от правилника, всеки народен представител, след изказване на 8 души, може да прави пред-

ложение за прекратяване на дебатите. Затова полагам на гласуване предложението.

Конто г-да народни представители са съгласни да се прекратят дебатите по разглеждания законопроект за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 бюджетна година в размер на 13.484.683.000 лв., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Понеже времето е напреднало, ще преустановим днешното заседание. Утре най-напред ще направи експозе г-н министърът на външните работи.

За утре председателството, в съгласие с правителството, ви предлага следния дневен ред:

Първо четене на законопроектите:

1. За допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 бюджетна година в размер на 13.484.683.000 лв. (Продължение на разискванията)

2. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1944 бюджетна година в размер на 2.608.500.000 лв. и за Главната дирекция на строежите в размер на 1.544.000.000 лв.

3. За допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1944 бюджетна година в размер на 414.000.000 лв.

4. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1944 бюджетна година в размер на 40.000.000 лв.

5. За отпускане заем на Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните в размер на 400.000.000 лв.

6. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните за 1944 бюджетна година в размер на 400.000.000 лв.

7. За разрешаване на държавните мини заем от Българска земеделска и кооперативна банка в размер на 300.000.000 лв., платими за повече от три бюджетни години.

8. За изменение на чл. 35 от закона за длъжностите, цензовете, заплатите и възнагражденията на държавните служители.

9. За допълнение на чл. 31 от закона за длъжностите, цензовете, заплатите и възнагражденията на държавните служители.

10. За изменение и допълнение на алинея трета на чл. 15-а от закона за държавните служители.

11. За изменение на закона за гербовия налог.

12. За усилване гражданската отговорност на длъжностните лица при установяване на веществени липси.

13. За изменение и допълнение на закона за пенсите за изслужено време и за инвалидност на служителите и работниците при държавните мини.

14. За собствеността на училищните сгради, имуществото и фондовете на ония държавни професионални училища, които до 1 септември 1943 г. са били стопанисвани от бившите търговско-индустриални камари.

15. За изменение и допълнение на военно-наказателния наредба-закон.

16. За изменение и допълнение на военно-съдебния наредба-закон.

17. За изменение и допълнение на закона за отнемане в полза на държавата незаконно придобити имоти.

18. За изменение на закона за извънбрачните деца и за осиновяването.

19. За изменение и допълнение на чл. 323 от закона за народното просвещение.

20. За изменение на закона за държавната жандармерия.

21. За финансовото подпомагане на пострадалите от въздушни нападения общини

22. За изменение и допълнение на закона за уредба и управление на българските държавни железници и пристанища.

23. За допълнение на наредбата-закон за уреждане засаждането на нови лози и попълване на съществуващите.

24. За учредяване на взаимнозастрахователна и спомагателна каса при Общия съюз на българските земеделци.

25. За приемане дарението на ефорията «Ангел Попов», от гр. В. Търново.

Одобрене на предложението:

26. За разрешаване на издателство «Мир», а. д. — София, при увеличение на капитала му да се облекчи с гербов налог протоколът му.

Конто приемат тоя дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Утре заседанието ще почне точно в 16 часа.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 19 ч. 35 м.)

Подпредседател: Д-р Петър Кюсеианов

Началник на Стенографското отделение: Дончо Дуков